

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Nezaměstnanost a rizikové skupiny na trhu práce –
případová studie**

Bc. Aneta Blažejová

©2017 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Aneta Blažejová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Nezaměstnanost a rizikové skupiny na trhu práce – případová studie

Název anglicky

Unemployment and risk groups in the labour market – case study

---

Cíle práce

Cílem práce je zachycení situace na trhu práce Královéhradeckého kraje. Prozkoumání a popsání situace a nalezení hlavních příčin a faktorů, které zvyšují nezaměstnanost v tomto kraji. Hlavní důraz bude kladen na rizikové skupiny nezaměstnaných a zjištění, která z nich je na trhu práce nejohroženější a tou se budu zabývat důkladněji. Na základě této analýzy se pokusím nalést nová řešení a návrhy, které by přispěly ke zlepšení situace těchto ohrožených skupin na trhu práce a doporučit opatření vedoucí k nápravě. Ve své práci se chci zaměřit na operační programy Královéhradeckého kraje a efektivní nástroje aktivní politiky zaměstnanosti se zaměřením na Úřad práce v Hradci Králové.

Metodika

Cílem empirické části bude zmapování a porovnání statistik z Českého statistického úřadu, z toho vyvození závěru s využitím kvalitativní metody formou rozhovoru s respondenty, kteří budou patřit do nejohroženější skupiny na trhu práce. Dále pak zjišťování nových řešení na trhu práce pro Královéhradecký kraj.

Doporučený rozsah práce

60 – 80

Klíčová slova

nezaměstnanost, trh práce, královéhradecký kraj, nástroje aktivní politiky

---

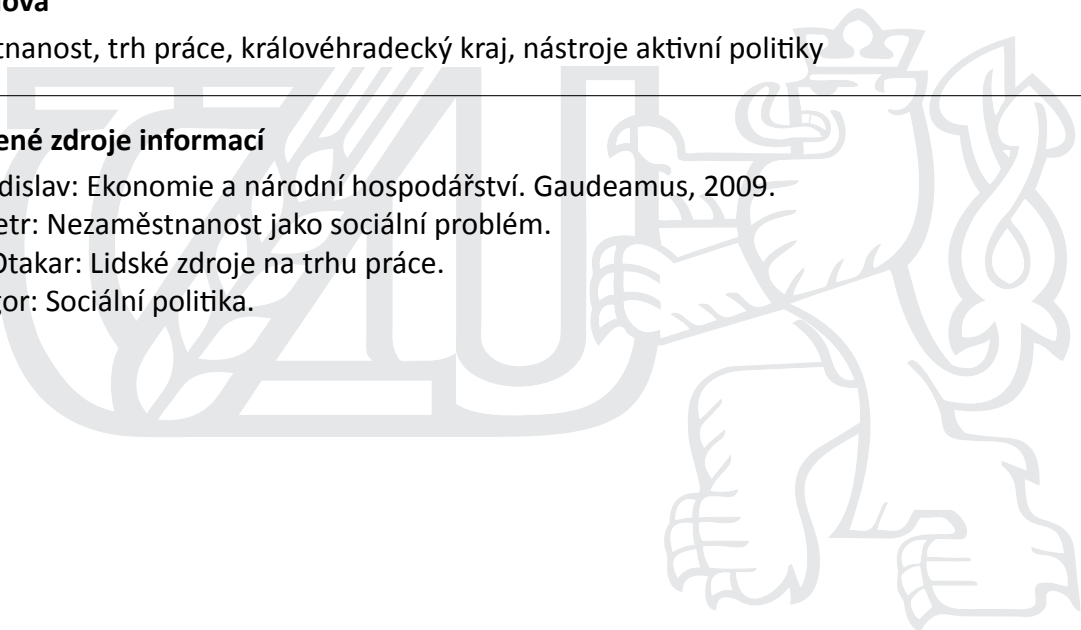
Doporučené zdroje informací

Hájek, Ladislav: Ekonomie a národní hospodářství. Gaudeamus, 2009.

Mareš, Petr: Nezaměstnanost jako sociální problém.

Němec, Otakar: Lidské zdroje na trhu práce.

Tomeš, Igor: Sociální politika.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

RNDr. Petr Kment, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 12. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Nezaměstnanost a rizikové skupiny na trhu práce – případová studie“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 3. 2017

Bc. Aneta Blažejová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu RNDr. Petru Kmentovi, PhD., za odborné vedení, cenné připomínky a náměty při tvorbě diplomové práce.

Nezaměstnanost a rizikové skupiny na trhu práce – případová studie

Souhrn

Diplomová práce zachycuje situaci na trhu práce v Královéhradeckém kraji. Hlavní důraz je kladen na rizikové skupiny nezaměstnaných, především dlouhodobě nezaměstnané. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy nezaměstnanosti, její hlavní příčiny, typy a důsledky. Dále je charakterizován trh práce a problémy zvyšující nezaměstnanost v tomto kraji. Práce umožňuje přehled o sociální politice zaměstnanosti, je věnována zvýšená pozornost aktivní politice zaměstnanosti, efektivní opatřením a cílovým programům. V praktické části je charakterizován samostatný kraj a jsou zde graficky znázorněny rizikové skupiny nezaměstnaných. Dále je zkoumáno, jaké mohou být dopady u dlouhodobě nezaměstnaných za pomoci metody polostandardizovaného interview. Přínosem této práce je nalézt hlavní příčiny problémů a na jejich základě doporučit opatření vedoucí k zlepšení situace.

Klíčová slova: práce, nezaměstnanost, trh práce, typy nezaměstnanosti, dlouhodobá nezaměstnanost, královéhradecký kraj, politika zaměstnanosti, nástroje aktivní politiky zaměstnanosti, sociální pomoc

A case study of Unemployment and risk groups in the labor market

Summary

This thesis represents the labor market situation in the region of Hradec Kralove. The main emphasis is on high-risk groups of the unemployed people, especially the long-term unemployed. The theoretical part consists of the basic concepts of unemployment, its main causes, types and consequences. Further there is also characterized the labor market problems and rising unemployment in the region of Hradec Kralove. Thesis offers an overview of social policy and employment, increased attention is paid to active employment policies, effective measures and targeted programs. In the practical part is characterized by a region itself and risk groups of unemployed inhabitants are graphically represented. It is also examined what could be the impact of long-term unemployed with the help of the method of the semi standardized interview. The contribution of this work is to find the root cause of problems of unemployment and based on them to recommend options to improve the situation.

Keywords: work, unemployment, labor market, types of unemployment, long term unemployment, Hradec Kralove Region, employment policy, active employment policy, social assistance

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Trh práce	13
3.1 Segmentace trhu	14
3.1.1 Primární a sekundární trh práce	14
3.1.2 Formální a neformální trh práce	14
3.1.3 Externí a interní trh práce	14
3.2 Marginalizace na trhu práce	15
4 Nezaměstnanost.....	15
4.1 Měření nezaměstnanosti.....	16
4.2 Příčiny nezaměstnanosti.....	19
4.3 Rizikové skupiny nezaměstnaných	19
4.4 Typy nezaměstnanosti.....	21
4.4.1 Typy nezaměstnanosti dle příčiny vzniku:	21
4.4.2 Typy nezaměstnanosti dle dobrovolnosti:	22
4.4.3 Další typy nezaměstnanosti:	22
4.4.4 Dlouhodobá nezaměstnanost	23
4.5 Důsledky nezaměstnanosti	25
4.5.1 Psychické důsledky.....	25
4.5.2 Materiální důsledky	26
4.5.3 Fyzické důsledky	26
5 Politika zaměstnanosti	27
5.1 Kohezní politika	28
5.2 Aktivní politika zaměstnanosti.....	29
5.3 Pasivní politika zaměstnanosti	31
5.3.1 Podpora v nezaměstnanosti.....	32
5.3.2 Systém státní sociální podpory	33
5.4 Sociální pomoc.....	35
5.4.1 Příspěvek na živobytí.....	35
5.4.2 Doplatek na bydlení	36
5.4.3 Mimořádná okamžitá pomoc	37
6 Praktická část	38
6.1 Charakteristika Královéhradeckého kraje	38
6.2 Obyvatelstvo	39

6.3	Infrastruktura.....	42
6.4	Zemědělství, průmysl a cestovní ruch.....	42
6.5	Trh práce a vývoj nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji	43
6.5.1	Situace v Královéhradeckém kraji	43
6.5.2	Nabídka práce v Královéhradeckém kraji	43
6.5.3	Vývoj nezaměstnanosti rizikových skupin v Královéhradeckém kraji	44
6.5.4	Projekty v Královéhradeckém kraji	47
7	Kvalitativní výzkum.....	48
7.1	Cíl výzkumu a výzkumné otázky	49
7.2	Výzkumný soubor a sběr dat.....	49
7.3	Popis jednotlivých respondentů	50
7.3.1	Respondent č. 1	50
7.3.2	Respondent č. 2.....	51
7.3.3	Respondent č. 3	51
7.3.4	Respondent č. 4.....	51
7.3.5	Respondent č. 5.....	52
7.3.6	Respondent č. 6.....	52
7.3.7	Respondent č. 7.....	52
7.4	Prezentace výsledku výzkumu a souhrnné zhodnocení	53
8	Závěr.....	59
9	Seznam použitých zdrojů	62
10	Seznam grafů	64
11	Seznam tabulek a kartogramu	65
12	Seznam zkratk	65

1 Úvod

Nezaměstnanost lze zařadit mezi nejdůležitější problémy všech ekonomik na světě. Stala se nedílnou součástí reality našeho života. Její negativní důsledky se mohou projevit v nárůstu chudoby, kriminality i sociálně patologických jevů. Mají vliv na celou společnost.

Jako téma mé diplomové práce jsem si zvolila Nezaměstnanost a rizikové skupiny na trhu práce – případová studie. Zaměřila jsem se na Královéhradecký kraj. Toto téma jsem si vybrala, protože jsem na Úřadu práce v Hradci Králové pracovala. Zkušenosti z práce s nezaměstnanými mi byly velkým přínosem. Tato problematika zasahuje nejen do ekonomických, sociálních hledisek života, ale ovlivňuje i životy lidí a jejich blízké okolí. V dnešní moderní společnosti se stále zlepšují technologie, pracovní postupy a procesy. Lidí na planetě přibývá a lidskou práci stále více nahrazuje technický pokrok. Vzniká tak problém, co budou dělat lidé odcházející z pracovního procesu.

Hlavním cílem diplomové práce je zmapovat situaci na trhu práce v Královéhradeckém kraji u rizikových skupin zejména dlouhodobě nezaměstnaných. Je potřeba najít hlavní příčiny problémů a na jejich základě doporučit opatření vedoucí k nápravě.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části teoretickou a praktickou. Teoretická část se skládá ze tří kapitol. První kapitola se zaměřuje na trh práce dále na marginalizaci rizikových skupin. Je důležité si uvědomit, že zaměstnání hraje v našem životě důležitou roli.

Druhá kapitola vymezuje základní pojmy o nezaměstnanosti, její hlavní příčiny a důsledky, rizikové skupiny nezaměstnaných, typy nezaměstnanosti a způsoby jejího měření. Je zde charakterizována dlouhodobá nezaměstnanost tvořící důležitou část celé práce.

Poslední kapitola teoretické části dává přehled o politice zaměstnanosti. Je věnována zvýšená pozornost aktivní politice zaměstnanosti. Dále je zde charakterizována kohezní politika a problematika sociální pomoci.

Další kapitolou začíná praktická část obsahující obecné informace o Královéhradeckém kraji, možnosti nabídky práce v dané oblasti, porovnání rizikových skupin s celou republikou pomocí grafického znázornění. Také jsou zde uvedeny projekty, které nabízí Úřad práce v Hradci Králové.

Poslední kapitolu tvoří výzkumné šetření. Cílem bylo zjistit, jaké jsou dopady dlouhodobě nezaměstnaných respondentů vedených v evidenci uchazečů o zaměstnání na Úřadě práce v Hradci Králové déle než 12 měsíců za pomoci kvalitativní metody formou polostandardizovaného interview.

K vypracování diplomové práce bylo použito nepřehledné množství zdrojů. V teoretické části bylo čerpáno z odborné literatury a to především z tištěných zdrojů. Mezi důležité publikace patří knihy od Mareše, Buchtové, Brožové a dalších. V praktické části jsem vycházela především z webových stránek Českého statistického úřadu a Ministerstva práce a sociálních věcí.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je zachycení situace na trhu práce v Královéhradeckém kraji u rizikových skupin, především dlouhodobě nezaměstnaných. Úkolem je přiblížit problematiku nezaměstnanosti, uvést hlavní příčiny a problémy zvyšující nezaměstnanost v tomto kraji. Na základě těchto zjištění uvést řešení a návrhy, které by přispěly k zlepšení situace na trhu práce těchto rizikových skupin, především dlouhodobě nezaměstnaných a doporučit opatření vedoucí k zlepšení situace.

2.2 Metodika

Jednotlivé kapitoly této práce jsou zpracovány metodickými postupy. Teoretický základ je tvořen literární rešerší rozdělenou do tří tematických oblastí. Oblasti jsou zpracovány na základě odborných podkladů uvedených v seznamu použité literatury.

Praktická část je zpracována pomocí více metodických postupů. Data, která byla zpracována k zachycení na trhu práce, byla získána z webových stránek Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí a z Úřadu práce v Hradci Králové.

Další údaje, které jsou v práci uvedeny, pochází z vlastního výzkumu pomocí kvalitativní metody formou polostandardizovaného interview s dlouhodobě nezaměstnanými respondenty. Rozhovory obsahují deset otázek, obsahují doplňující otázky i sondy. Zhodnocení je uvedeno v závěru práce.

3 Trh práce

Důležitou součástí této oblasti je trh práce. Ze sociologického hlediska je chápán tento trh jako sociální systém a pole působnosti sociálních institucí, které slouží k alokaci zaměstnání. Celá řada sociálních norem, institucí, mzdových mechanismů tvoří jakýsi podtext pohybu na trhu práce. (Mareš, 1998, str. 45)

Je to běžný jev v každé tržní ekonomice. Část pracujících nemá odpovídající práci a stává se tudíž nezaměstnanou. Představuje odlišný druh trhu, kde se nabízí pracovní síla, která je součástí člověka jako takového a je od něho neoddelitelná. Člověk nemůže být prodán ani koupen. Z toho důvodu je pracovní síla najímána. Obě strany vstupují do smluvního vztahu s důvodem zajištění práce. Tento vztah se nazývá pracovní poměr. Na základě písemnou dohody obou stran je stvrzen a formalizován v podobě pracovní smlouvy.

Tento trh je charakteristický tím, že se zde střetává nabídka práce s poptávkou po práci. Poptávkou se rozumí neustálé mapování množství pracovních míst různého typu v různých podnicích, organizacích, institucích. Druhou stranu tvoří nabídka. Jedná se o množství lidí, kteří jsou v produktivním věku a mají různou pracovní způsobilost (odbornou, fyzickou, občanskou, morální apod.) Klíčovým výrobním faktorem tohoto trhu je práce.

Práce společně s půdou a kapitálem patří ke třem základním výrobním faktorům. Za práci je považována každá duševní i fyzická činnost při poskytování služeb a produkci výrobků, jejímž cílem je dosažení určitého důchodu (příjmu). Jde o činnost cílevědomou, kterou člověk uskutečňuje k zlepšení a udržení svého života. (Hájek, 2002, s. 108)

Trh práce není jen arénou, v níž lidé bojují o zaměstnání v procesu produkce. Lze ho chápat jako místo, kde naopak jednotlivá pracovní místa v pracovním procesu usilují o pracovníky. (Mareš, 1998, str. 56)

Dnešní doba klade na lidi stále větší nároky. Technologie se neustále posouvá a společnost počítá s tím, že se člověk musí přizpůsobit. U starších lidí, kteří to měnit nechtějí a jsou konzervativní, může pak dojít i ke ztrátě zaměstnání.

Náhlá, neočekávaná ztráta práce je v naší společnosti velkým zásahem do života lidí. Může být dokonce traumatizujícím existencionálním zážitkem. Skutečnou hodnotu práce člověk obvykle pozná, až když ji ztratí. (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013 str. 49)

Práce dává jedinci pocit užitečnosti pro společnost a pocit seberealizace. Může poskytnout i nemateriální statky. Může se jednat vznik přátelství a udržování sociálních kontaktů.

3.1 Segmentace trhu

Mareš rozděluje trh do třech základních segmentů.

3.1.1 Primární a sekundární trh práce

Na **primárním** trhu práce se objevují výhodnější a lepší pracovní příležitosti s vyšší prestiží, poskytující mnoho příležitostí a šancí. Pracovní místa na tomto trhu poskytují relativní bezpečí před ztrátou zaměstnání propuštěním. Je zde možnost snadného zvýšení kvalifikace a posílení stability svého zaměstnání. Mzdy bývají na takových trzích obvykle vyšší a mají stoupající tendenci. (Mareš, 1998, str. 59)

Sekundární trh práce je takový trh, kde se objevují horší pracovní pozice s nižším platovým ohodnocením. Pracovníci se častěji na tomto trhu stávají nezaměstnanými. Jedná se o pozice krátkodobé, bez profesního růstu. Není zde tak obtížné najít práci novou než v předešlém sektoru. Tento trh je charakteristický vysokou fluktuací pracovní síly. (Mareš, 1998, str. 59 – 60)

3.1.2 Formální a neformální trh práce

Další možnou segmentací trhu je rozdělení na složku formální a neformální.

Formální trh práce je trhem, kde nalezneme oficiální pracovní příležitosti. Je pod kontrolou společenských institucí, které slouží k regulaci tohoto trhu. (Mareš, 1998, str. 61)

Část nezaměstnaných, pro které je formální trh práce z nejrůznějších důvodů nezajímavý či nedostupný, pracuje nelegálně. (Václavíková a kol., 2009, str. 140) Problém nastává u lidí, kteří pobírají sociální dávky. Je důležitý zásah ze strany státu.

Neformální trh práce není na rozdíl od předchozího trhu regulován těmito institucemi (například daňový úřad). Aktivita probíhající na tomto trhu se řadí do tzv. černé a šedé ekonomiky. Jedná se o různé formy nelegálního podnikání od zcela kriminální povahy až po podnikání obcházející daňové a pracovní zákony. Dále se tento trh týká i samozásobitelství, domácí práce, sousedské a rodinné výpomoci. (Mareš, 1998, str. 61)

3.1.3 Externí a interní trh práce

Další dělení podle Mareše trh na interní a externí.

Externí trh se vyznačuje tím, že si jednotlivé podniky vzájemně konkurují. Na tomto trhu je kladen důraz na zvyšování kvalifikace zaměstnanců uvnitř firem, což je výhodou při změně výrobního programu. Firma může přesouvat zaměstnance v rámci podniku dle potřeby bez nutnosti přijímat novou kvalifikovanou pracovní sílu. **Interní** trh se odehrává uvnitř jednotlivých podniků. Na tomto trhu dochází k rozmisťování pracovníků dle administrativních

mechanismů a pravidel směřujících k více či méně jasně charakteristickým cílům. (Mareš, 1998, str. 62)

3.2 Marginalizace na trhu práce

Se segmentací trhu práce souvisí i problém marginalizace určité části pracovních sil na tomto trhu. Jedná se o zmenšení šancí, příležitostí, zatlačením pracovníků do nevýhodných pozic na trhu práce. Do této skupiny patří ženy, mladiství, lidé s nízkou kvalifikací, příslušníci etnických minorit apod. Tito lidé většinou spadají do dlouhodobé nezaměstnanosti. (Mareš, 1998, str. 64-65) Marginalizace patří do moderních termínů. S tímto pojmem souvisí i romské minority. Zaměstnavatelé jim nechtějí dát příležitost na trhu práce z důvodu nízkého vzdělání, nespolehlivosti, z vysokých nároků na mzdu a mnoha dalších příčin. Tato skupina lidí pak zaměňuje příjem z placené práce za příjem ze sociálního státu.

4 Nezaměstnanost

Zaujímá výsadní postavení v naší společnosti. Prolíná se v mnoha vědních disciplínách jako je například ekonomie, psychologie, sociologie. Jedná se o jev interdisciplinární a v naší zemi poměrně mladý. Do roku 1989 byla u nás nezaměstnanost poměrně nulová a do té doby jsme tento pojem neznali. Když někdo nechtěl pracovat nebo nepracoval, byl potrestán za příživnictví. Po roce 1989 se situace změnila, zejména právem na práci.

K vymezení nezaměstnaného jedince nestačí konstatování, že jde o osobu, která nepracuje. Je to podmíněno několika dalšími skutečnostmi, přičemž jednotlivé instituce mají nastavený vlastní soubor kritérií charakterizujících nezaměstnanou osobu. Tak například definice ILO (Mezinárodní organizace práce) obsahuje tyto podmínky:

- věk – starší 15 let,
- postavení na trhu práce – sebezaměstnání nebo není v placeném zaměstnání
- aktivnost – aktivně hledá zaměstnání prostřednictvím úřadů práce, inzerce, příbuzných, soukromých agentur práce, přímým oslovováním zaměstnavatelů či podnikáním kroků vedoucích k založení vlastní firmy,
- připravenost nastoupit do práce okamžitě nebo nejpozději do 14 dnů.
(Václavíková, Kolibová, Kubicová 2009, str. 47)

Být nezaměstnaný neznámá nemá práci, ale nemá placené zaměstnání. Ten, kdo nemá placené zaměstnání, také nemá příjem ze zaměstnání. Nezaměstnanou osobou je člověk schopný práce (zdravotním stavem, věkem, ale i osobní situací), který zaměstnání chce a i přes přiměřenou snahu je v daný okamžik bez zaměstnání. (Mareš, 1998, str. 16)

Důležité pojmy:

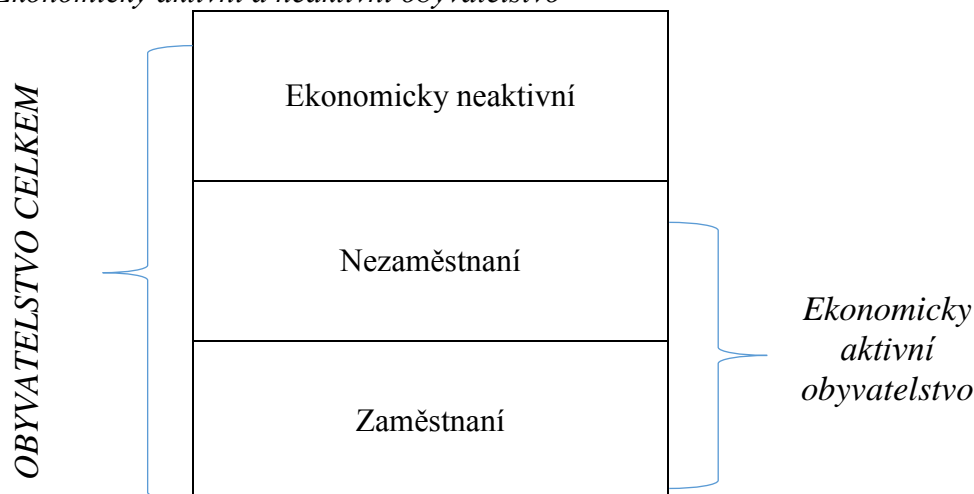
Zaměstnaní – jsou to lidé vykonávající jakoukoli placenou práci, a rovněž ti, kteří mají práci, ale právě nepracují z důvodu dovolené, nemoci nebo jiných překážek.

Nezaměstnaní – sem patří lidé, kteří nejsou zaměstnaní a ani se soustavně nepřipravují na budoucí povolání.

Ekonomicky neaktivní - jsou to všechny osoby do 15 let a osoby 15leté a starší, které nesplňují podmínky pro zařazení mezi nezaměstnané a zaměstnané. Jedná se o osoby, které si práci nehledají. Například studenti, ženy v domácnosti, důchodci, osoby praceneschopné.

Ekonomicky aktivní – pracovní sílu tvoří nezaměstnaní i zaměstnaní jedinci. Osoby nespádající do této skupiny patří do ekonomicky neaktivního obyvatelstva. (Václavíková, Kolibová, Kubicová, 2009, str. 47 – 48)

Tabulka č. 1 Ekonomicky aktivní a neaktivní obyvatelstvo

Zdroj: (Václavíková, Kolibová, Kubicová, 2009, str. 48)

Pojem nezaměstnanost je složitý jev. Nezaměstnanost tu byla, je i bude. Musíme mít na paměti, že je to fenomén, který vzniká přirozeně v každé tržní ekonomice. Tato přirozenost má však svoji hranici, která když je překročena, stává se nezaměstnaností masovou a tím se dostává do centra pozornosti celé společnosti. (Mareš, 1998, str. 11) Pro vymezení tohoto jevu je důležitý předpoklad umět rozdělit obyvatelstvo.

4.1 Měření nezaměstnanosti

Vymezení tohoto jevu jako složitého společenského problému je široce akceptováno. O významu nezaměstnanosti v ekonomické oblasti se neustále vedou spory. (Václavíková, Kolibová, Kubicová 2009, str. 46)

Z logických důvodu existuje určitá snaha, nezaměstnanost měřit. Používá se k tomu především **míra nezaměstnanosti**, která je podílem nezaměstnaných v celku práce schopné

populace, přičemž je i zde v různé podobě přihlíženo k ochotě této populace pracovat. (Mareš, 1998, str. 23) Jedná se o základní údaj o nezaměstnanosti.

Pro výpočet míry nezaměstnanosti se používá tento vzorec:

$$u = \frac{U}{L+U} \times 100$$

kde znamená

u = míra nezaměstnanosti

U = počet nezaměstnaných

L = počet zaměstnaných (Hájek, 2002, str. 114)

Mezi další ukazatele nezaměstnanosti patří:

- **Obecná míra nezaměstnanosti** vyjadřuje podíl, kde v čitateli je počet nezaměstnaných a ve jmenovateli celková pracovní síla (v procentech). Tyto ukazatele jsou konstruované podle doporučení aplikovaných ve VŠPS (Výběrové šetření pracovních sil) a mezinárodních definic. Ukazatel je konstruován podle metodiky Eurostatu vypracované na základě doporučení Mezinárodní organizace (ILO). (ČSÚ, 2017)

Tato míra závisí na faktorech ovlivňujících celou ekonomiku (ceny ropy, příliv nových pracovních sil na trh práce, ekonomický cyklus). (Mareš, 1998, str. 23)

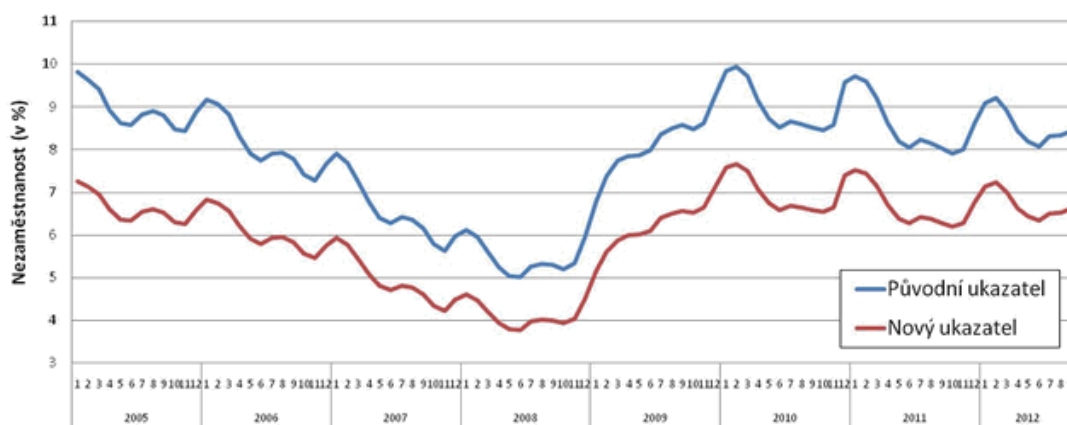
- **Specifická míra nezaměstnanosti** znázorňuje podíl určité skupiny nezaměstnaných. Čítec obsahuje všechny nezaměstnané z dané skupiny obyvatelstva a jmenovatel pracovní síly v procentech shodné skupiny (např. podle stupně vzdělání, pohlaví, věku apod.). (ČSÚ, 2017)

Závisí vždy na faktorech ovlivňující především tyto kategorie osob (ženy, muže, příslušníky etnických minorit, manuální dělníky, mládež, určité profese apod.). (Mareš, 1998, str. 23)

- **Registrovaná míra nezaměstnanosti** je podle Českého statistického úřadu charakterizována jako podíl, kdy v čitateli je obsažen počet dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání evidovaných na úřadech práce (nezaměstnaní schopní okamžitého nástupu na vhodnou pracovní pozici) a ve jmenovateli je uveden součet zaměstnaných z výběrového šetření pracovních sil, počet pracujících cizinců podle evidence Ministerstva práce a sociálních věcí a počtu dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání. (ČSÚ, 2017)

Od 1. 1. 2013 nastala změna ve výpočtu této míry nezaměstnanosti. Tento ukazatel uvádí podíl nezaměstnaných osob vůči obyvatelstvu ve věku 15 – 64 let.

Graf č. 1 Původní míra registrované nezaměstnanosti ve srovnání s novým ukazatelem

Zdroj: (ČSÚ, 2017)

- **Míra ekonomické aktivity** je indikátor vystihující podíl pracovní síly (nezaměstnaní a zaměstnaní) na počtu všech osob starších 15 let. (ČSÚ, 2017)
- **Míra dlouhodobé nezaměstnanosti** určuje podíl počtu nezaměstnaných 1 rok a déle na celkové pracovní síle v procentech. (ČSÚ, 2017)

Údaje o nezaměstnanosti mohou být podhodnoceny. Nezahrnují např. nezaměstnané, kteří práci nehledají, protože již ztratili naději na své uplatnění a nejsou zaregistrováni na pracovním úřadě. Údaje mohou být naopak nadhodnoceny. Ve skutečnosti řada registrovaných lidí bez práce má své druhé zaměstnání nebo soukromě podniká apod. (Hájek, 2002, str. 115 - 116)

Tabulka č. 2 Statistická data o zaměstnanosti a nezaměstnanosti

Ukazatel	2. čtvrtletí 2015	3. čtvrtletí 2015	4. čtvrtletí 2015	1. čtvrtletí 2016	2. čtvrtletí 2016
Míra zaměstnanosti (%)	56,4	56,6	56,8	57,0	57,4 ¹
Obecná míra nezaměstnanosti (%)	4,9	4,8	4,5	4,3	3,9 ¹
Míra ekonomické aktivity (%)	59,3	59,5	59,5	59,6	59,8

Zdroj: (ČSÚ, 2017)

Hlavním cílem tohoto šetření je získání pravidelných údajů o situaci na trhu práce, umožňujících jejich analýzu z různých hledisek demografických, sociálních a ekonomických. Tato tabulka hodnotí čtvrtletní výsledky základních ukazatelů politik zaměstnanosti v ČR.

4.2 Příčiny nezaměstnanosti

Přestože je nezaměstnanost ohrožujícím závažným problémem, nepůsobí na celou populaci stejnou měrou. Podnětů, které vedou k nezaměstnanosti je mnoho. Patří mezi ně především:

- nesoulad mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce
- demografický vývoj
- strukturální změny ekonomiky
- nepružnost mezd a nastavení mzdové politiky
- vývoj inflace
- státní zásahy na trhu práce
- demografické vlivy (Václavíková, Kolibová, Kubicová, 2010, str. 46)

Mezi další příčiny ovlivňující nezaměstnanost patří zdravotní stav, pohlaví jedince, věk a spousta dalších faktorů. Tím se budu zabývat v další kapitole o rizikových skupinách nezaměstnaných.

4.3 Rizikové skupiny nezaměstnaných

Uplatnění jedince na trhu práce je podmíněno celou řadou charakteristik (osobnostní předpoklady, vzdělání, zdravotní stav, příslušnost k etnické skupině, věk), které vyčleňují skupiny lidí s větším rizikem ztráty práce a předurčují nezaměstnanost. (Buchtová, Šmajš, Boleloucký 2013, str. 82) Existují skupiny lidí, kteří hůře shánějí práci. Tyto lidé nesplňují základní požadavky na trhu práce. Je důležité se na tyto skupiny zaměřit, pomoci jim a eliminovat tak jejich narůst nezaměstnanosti. Nezaměstnanost je diferenciována podle profese, vzdělání, věku, místa bydliště a mnoha dalších příčin.

Uvedu různé příklady těchto rizikových skupin:

- **Mladší věkové skupiny do třiceti let**

Do této skupiny patří absolventi středních a vysokých škol ucházející se o první zaměstnání. Jsou značně znevýhodněni v konkurenci s ostatními uchazeči. Nemají ještě základní pracovní návyky a praktické zkušenosti. (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2010, str. 301) Tito jedinci by měli už při škole chodit na brigády a snažit se začlenit do pracovního

života. Budoucí zaměstnavatelé to jen ocení. Tato skupina se snaží o nalezení pracovních kontaktů, jež jim pomáhají k lepší orientaci na trhu práce.

- **Starší lidé**

Jedná se o skupiny lidí ve věku 41-50 let. V případě ztráty zaměstnání se dostávají pocity bezradnosti spojené se strachem, nejistotou a ztrátou sebedůvěry. (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013, str. 85). Domnívám se, že u této skupiny je problémem přizpůsobivost a učení se nových věcí. V tomto věku už má člověk zažitě stereotypy a nechce je měnit. Navíc tato skupina lidí vnímá ztrátu zaměstnání jako nespravedlnost a ponížení.

- **Ženy**

Postavení žen na trhu práce je nepříznivé z důvodu upřednostňování mužské pracovní síly. Je to závažný celosvětový problém. Ženy musí skloubit mateřské i pracovní povinnosti. Bohužel firmy dnes nejsou nastavené na umožnění zkrácení pracovních úvazků. (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013, str. 88). Ženy mají v práci víc absencí než muži. Zaměstnavatelé nejsou moc ochotní zaměstnávat ženy s malými dětmi.

- **Zdravotně postižení lidé**

Tito lidé mají stále menší šance se uplatnit na trhu práce z důvodu stále většího důrazu na produktivitu práce a výkon. Dostávají se do špatných životních situací. Trpí tím jejich rodina, protože se o člena rodiny musí postarat a živit ho. (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013, str. 89)

- **Lidé bez kvalifikace**

Patří sem lidi, kteří jsou nekvalifikovaní, absolventi základních škol, lidé obtížně vzdělavatelni. Tato skupina souvisí se specifickou kulturou – apatií, pasivitou a častým deviantním chováním. (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013, str. 8). Tato riziková skupina patří do populace dlouhodobě nezaměstnaných.

- **Romské etnikum**

Tato skupina lidí má problémy s integrací do běžného života. Souvisí s nimi kriminalita, sociální problémy a další sociálně patologické jevy. (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013, str. 91)

Různé instituce a organizace se zaměřují na tyto rizikové skupiny a snaží se jim pomoci. Existují mnoho opatření, programů a zabezpečení ze strany státu. Tímto se budu zabývat detailněji v jiných částech této práce.

4.4 Typy nezaměstnanosti

V předcházejících oblastech byla nezaměstnanost charakterizována. K dosažení orientace v této oblasti, je zapotřebí získat mnoho informací. Například koho se nezaměstnanost týká, jak dlouho trvá, jaká je její míra, řešení, příčiny. Je důležité vědět, jak se vypořádat s dopady a důsledky nezaměstnanosti. Z tohoto důvodu je dobré vědět, o jaký typ nezaměstnanosti se jedná. Můžeme ji klasifikovat z různých hledisek např. podle příčiny vzniku, podle času, dle dobrovolnosti.

4.4.1 Typy nezaměstnanosti dle příčiny vzniku:

Frikční nezaměstnanost - vzniká tehdy, když zaměstnaná osoba se vzdá svého pracovního místa, protože si hledá jiné pracovní místo. Není přitom rozhodující, jestli se pracovního místa vzdala v důsledku toho, že hledá pracovní místo s lepšími podmínkami. Je tedy jevem pozitivním, nikoli negativním. Pro vymezení tohoto druhu nezaměstnanosti je rozhodující, že její trvání je omezeno časem, který je potřebný k vyhledání nového pracovního místa. Myslí se tím, například získání informací o volných pracovních místech a čas rozhodování o nástupu do nového zaměstnání. Délka této nezaměstnanosti bývá poměrně krátkodobá do 3 měsíců. V případě této nezaměstnanosti nejde o nedostatek volných pracovních míst, nýbrž o hledání existujících neobsazených míst. Je označována jako normální nezaměstnanost. (Kotýnková, Němec, 2003, str. 122). O tom, co ovlivňuje, délku trvání frikční nezaměstnanosti mluví Mareš: „*je logické, že čím je přijatelnější systém podpor sociálního státu v nezaměstnanosti, tím více se prodlužuje čas hledání práce.*“ (Mareš, 1994, str. 20)

Strukturální nezaměstnanost - tato nezaměstnanost je spojena s tím, že řada pracovníků ztrácí své zaměstnání z důvodu rozpadu neefektivních podniků a institucí, eliminací celých starých odvětví, povolání. Lidé, kteří se takto stávají nezaměstnanými, se vyznačují určitým věkem, kvalifikací, zkušenostmi, dovednostmi. Tento typ nezaměstnanosti souvisí zejména se změnou odvětvové či územní struktury ekonomiky. Nastává v situaci, kdy dochází k poklesu poptávky, či úplnému zániku odvětví a vzniku či expanzi jiných odvětví. Dále dochází k nesouladu mezi nabídkou práce určitého druhu vyžadující pracovníky určitého pohlaví, kvalifikace, věku, žijící v určitém regionu a poptávkou po práci. Nabídka tedy není vždy v souladu s probíhajícími změnami ve struktuře poptávky po profesích. Část pracovní síly přejde do nových odvětví, ale část uvízne v řadách nezaměstnaných. (Mareš, 1994, str. 20) Lidé jsou nuceni reagovat na nové požadavky trhu např. formou rekvalifikačního kurzu.

Hájek tvrdí, že: „*strukturální nezaměstnanost se projevuje nerovnováhou na trhu práce jednotlivých povolání nebo oblastí, kdy struktura nabídky pracovních míst neodpovídá struktuře poptávky po práci, tj. dané kvalifikaci.*“

Z výše uvedeného vyplývá, že do tohoto typu nezaměstnanosti můžeme řadit starší osoby, osoby bez kvalifikace a ženy po mateřské dovolené.

Cyklická nezaměstnanost - jedná se o nezaměstnanost, která je vyvolána cyklickými změnami (produkce, efektivní poptávky) v makroekonomickém rozměru. Vzniká z důvodu nezaměstnanosti vlivem nedostatečné poptávky. (Kotýnková, Němec, 2003, str. 125)

Sezónní nezaměstnanost - jedná se o nezaměstnanost, která je krátkodobá. Přichází v pravidelných intervalech zejména v určitých ročních obdobích. Určitá pracovní odvětví jsou závislá na počasí – např. stavebnictví, nerostné suroviny, zemědělství, rybolov. Finanční kompenzace je řešena ze strany státu nebo po dohodě se zaměstnavatelem. (Kotýnková, Němec, 2003, str. 123)

4.4.2 Typy nezaměstnanosti dle dobrovolnosti:

Dobrovolná nezaměstnanost - o této nezaměstnanosti hovoříme tehdy, když část pracovních sil nechce při určitých mzdových podmínkách pracovat, anebo nechce pracovat vůbec. Například lidé upřednostňující volný čas, žijí z charity a podpor nebo takový životní styl jim umožňují úspory či jen občasný výdělek. (Winkler, Wildmannová, 1999, str. 14). Lidé, kteří patří do této skupiny, mají konkrétní představu o výši svého platu a pod hranici svých finančních požadavků nepůjdou.

Nedobrovolná nezaměstnanost – při této nezaměstnanosti lidé hledají práci a jsou ochotni pracovat za mzdu, která na trhu převládá. Dokonce někteří by byli ochotni pracovat i za mzdu nižší, ale nemohou pracovní místo najít. Patří sem lidé, pro které je rekvalifikace a změna profese obtížná. (Brožová, 2003, str. 86)

4.4.3 Další typy nezaměstnanosti:

Skrytá nezaměstnanost - jedná se o formu nezaměstnanosti, kdy si nezaměstnaná osoba nehledá práci a ani se jako nezaměstnaná neregistruje. Jde většinou o osoby, které na hledání práce rezignovaly, nebo si práci vyhledávají pomocí neformálních sítí či přímo u zaměstnavatelů bez registrace na pracovním úřadě. Patří sem například vdané ženy, mladiství. (Mareš, 1998, str. 21)

Nezaměstnanost z preference volného času - nastává v okamžiku, kdy jsou dlouhodobě vypláceny podpory v nezaměstnanosti, tudíž jejich příjemci preferují volný čas před zaměstnáním. (Hájek, 2002, str. 116)

Přirozená nezaměstnanost – v každé ekonomice, v níž je velký počet firem, existuje v každém okamžiku určitá míra nezaměstnanosti. Její výše se mění v čase a rozdílné jsou i její příčiny. Stav plné zaměstnanosti znamená situaci rovnováhy na jednotlivých dílčích trzích práce. V rámci jednotlivých profesních trhů při dané nominální mzdové sazbě poptávané množství práce rovná nabízenému množství práce. Neexistuje tedy ani nedostatek, ani přebytek pracovníků. Neznačená to, že by neexistovala žádná nezaměstnanost. Mohou existovat volná pracovní místa v rozsahu počtu nezaměstnaných osob, které nemají zájem při dané mzdové sazbě pracovat. Pod tímto si představujeme přirozenou míru nezaměstnanosti. (Brožová, 2003, str. 80)

Neúplná a nepravá nezaměstnanost – nejčastěji se jedná o zkrácenou pracovní dobu či sdílení pracovního místa, což znamená, že se o jedno pracovní místo a příjem dělí dvě osoby. Existují lidé, kteří jsou nuceni přijmout práci, kde nevyužijí svoji kvalifikaci nebo musí přijmout práci na snížený úvazek. V posledních letech se tato nezaměstnanost rozrůstá v zemích, kde se s její pomocí snaží čelit masové nezaměstnanosti. (Mareš, 1998, str. 22)

4.4.4 Dlouhodobá nezaměstnanost

Dle mezinárodní organizace (ILO) a Eurostatu můžeme definovat dlouhodobou nezaměstnanost jako nezaměstnanost trvající déle než 12 měsíců.

Tato nezaměstnanost jako významný sociální jev byla ve dvacátém století spojena s dvěma velkými hospodářskými krizemi – třicátých a dále sedmdesátých a osmdesátých let. V devadesátých letech nabývala charakteristiky zcela specifické pro období přechodu od centrálně plánované ekonomiky k volnému tržnímu hospodářství. (Sirovátka, Řezníček, 1994, str. 7)

Každá tržní ekonomika neustále mění svou strukturu podle aktuální poptávky. Tyto změny v ekonomice doprovázejí pohyby na pracovních trzích, kdy lidé do nezaměstnanosti vstupují a opět z ní vystupují. K tomu, aby našli nové pracovní místo odpovídající jejich dovednostem a kvalifikaci, potřebují nějaký čas. Dlouhodobá nezaměstnanost sebou přináší řadu problémů. Pokud se lidem po dlouhou dobu nedaří získat vhodné pracovní místo, mohou se dostat do finančních potíží, začínajících propadem životní úrovně a vedoucích někdy až k existenčním problémům celé rodiny. Jedná se i o problémy sociální a psychologické.

Myslí se tím ztráta společenských a sociálních vztahů, schopnosti komunikace až ke ztrátě důvěry ve vlastní schopnosti a sebevědomí. (Brožová, 2003, str. 86-87)

Rizikové skupiny dlouhodobě nezaměstnaných:

- nepružná, dlouhodobě zaměstnaná pracovní síla (platí, že čím déle měli lidé před ztrátou zaměstnání stabilnější místo, tím hůře se na pracovním trhu uplatňují)
- nekvalifikovaná pracovní síla, osoby s nízkým vzděláním (zejména nekvalifikované ženy)
- osoby s handicapem
- příslušníci etnických minorit a imigranti
- obyvatelé ze zaostávajících a venkovských oblastí
- zdravotně postižení
- mladiství, zejména mladí problémoví jedinci (Mareš, 1998, str. 22)

Touto nezaměstnaností se ničí pracovní návyky. Lidé nemají řád, dostavuje se u nich lenost, ztrácejí motivaci v hledání práce. Budí nedůvěru u zaměstnavatelů. Může vést k definitivnímu vyloučení na pracovním trhu a sociální exkluzi.

Nebezpečná je také tzv. past nezaměstnanosti, ke které dochází, pokud náhradní příjmy jsou srovnatelné či dokonce vyšší než mzda jedinců. Za těchto podmínek jsou lidé s perspektivou nižších příjmů demotivováni k aktivnímu hledání zaměstnání a setrvávají v dlouhodobé nezaměstnanosti. (Václavíková, Kolibová, Kubicová, 2009, str. 56)

Existuje pojem underclass. S touto skupinou jsou spojeny sociálně patologické jevy. Typickými projevy jsou kriminalita, chudoba, drogy, těhotenství mladistvých, alkohol, trestná činnost apod. (Mareš, 2002, str. 97)

Redukce dlouhodobé nezaměstnanosti

Za hlavní nástroje boje proti dlouhodobé nezaměstnanosti jsou považovány zejména:

- poskytování informací dlouhodobě nezaměstnaným o situaci na trhu práce, vedení nezaměstnaných při volbě práce a pracovní kariéry,
- podpory firmám vytvářejícím pracovní místa pro dlouhodobě nezaměstnané,
- preventivní zvyšování kvality výuky a výcviku mládeže a rekvalifikace,
- různé činnosti zaměřené na nejrizikovější kategorie osob týkajících se jejich uplatnění na trhu práce,
- tvorba míst s nižším počtem pracovních hodin,
- možnost předčasných důchodů,
- speciální programy řízené obecními a místními orgány. (Mareš, 2002, str. 125)

4.5 Důsledky nezaměstnanosti

Nezaměstnanost není jen ekonomickým problémem. Přináší s sebou řadu negativních dopadů. Nejde jen o nerovnováhu na trhu práce, ale o i její důsledky pro život jedince i společnosti. Hodnotu práce si začneme uvědomovat až při její ztrátě. Nedobrovolné vyřazení práce z osobního života má prokazatelné negativní, sociální, psychologické, ale i zdravotní důsledky.

4.5.1 Psychické důsledky

Ztráta zaměstnání představuje chronický stresor negativně působící na psychiku jedince. Tento stav přináší frustraci mnoha psychických potřeb. Jednou z nich je potřeba stimulace. Nezaměstnaný jedinec může ve srovnání s minulostí strádat nedostatkem podnětů. V jeho životě dochází k zásadním změnám. Narušení denního režimu a ztráta navyklého stereotypu vede k odlišnému vnímání času. Nezaměstnanému ubíhá čas pomaleji. Může se zdát, že čas nemá téměř žádnou strukturu. Rozlišení všedních dnů od víkendů je stále těžší. Nezaměstnaný člověk ztrácí po určité době určité schopnosti a dovednosti, protože je nepoužívá. Lépe jsou na tom lidé mající možnosti alternativní pracovní činnosti, např. obyvatelé venkova, kteří se mohou intenzivněji věnovat svému hospodářství. (Matoušek, 2010, str. 304)

Způsoby, kterými nezaměstnanost může ovlivňovat psychické zdraví:

- finanční potíže, pokles příjmu
- změna společenského chování, omezení společenských kontaktů
- malý prostor pro rozhodování (pro nedostatek finančních zdrojů)
- nedostatek příležitostí k rozvíjení nových dovedností
- nárůst ponižujících zkušeností (např. žádat o práci a být odmítán)
- pocit úzkosti z budoucnosti (Mareš, 1998, str. 84)

Stres a tlak z důsledku nezaměstnanosti může vyvolat určité psychické problémy. Každý jedinec to prožívá jiným způsobem. Záleží na typu osobnosti, psychické odolnosti, adaptabilitě a vnějším okolí. Hrozí nebezpečí podlehnoutí smutkům a depresím. Nezaměstnaný může mít pocit, že není schopný zvládat problémy každodenního života. Hrozí ztráta autonomie a nespokojenost sám se sebou i s okolím. Může to dospět až k tomu, že začne myslet na sebevraždu. Někdy je potřebná pomoc odborníků.

4.5.2 Materiální důsledky

Mnozí nezaměstnaní se snaží co nejdéle udržet alespoň některé viditelné znaky dosavadního způsobu života. Německé studie ukazují, že nezaměstnaní vnímají jako největší stres právě to, že jim jejich finanční situace komplikuje účast na rituálech masového konzumu např. celodenní návštěvy rodiny v zábavných centrech a hypermarketech. (Matoušek, 2010, str. 305)

Obvykle bývá závažnější ztráta zaměstnání pro muže než pro ženu. Od muže se očekává, že bude chránit a živit rodinu. Žena se může stát ženou v domácnosti a starat se o děti. Ztráta zaměstnání vede k narušení ztráty sociálních vztahů a k pocitu vlastní neschopnosti najít si práci novou. Je spojená i s bezmocností. Z důvodu nedostatku finančních prostředků nezaměstnaný nedokáže udržet krok s ostatními a tím se vzdaluje možnost aktivit, které byly dříve samozřejmostí jeho i celé rodiny. Přechodným řešením situace je podpora v nezaměstnanosti a sociální dávky. Rodina ani nezaměstnaný si už nemůžou dopřát skoro nic z toho, na co byli zvyklí a brali jako samozřejmost. Čím je nezaměstnanost delší, tím se zhoršuje existenční úroveň rodiny a hrozí zadluženost.

4.5.3 Fyzické důsledky

Problém vztahu mezi nezaměstnaností a fyzickým zdravím podle nejrozšířenějších dnešních názorů má společného jmenovatele a tím je stres. Souvisí to s kardiovaskulárním a atakujícím imunitním systémem člověka. Ke stresu se často přidávají další doprovodné faktory jako je požívání alkoholu, drog a kouření. (Matoušek, 2010, str. 305)

Nezaměstnanost může vést k zhoršení zdravotního stavu. Může se to projevovat celkovou únavou organismu, neurotismem, poruchami spánku, podrážděností na jakékoli podněty.

Souvislost mezi nezaměstnaností a zdravím popisuje H. Häfner. Podle individuálních dispozic jedince může být dlouhodobá ztráta práce spouštěcím faktorem onemocnění:

- Nepřímé zdravotní riziko způsobuje nadměrné požívání nikotinu, alkoholu nebo drog během doby nezaměstnanosti.
- Nepřímý vliv mají také problémy finanční a partnerské.
- V období hospodářských krizí jsou méně zdraví jedinci v oslabeném postavení na trhu práce.
- Dlouhodobě nezaměstnaní mají časté zdravotní problémy. (Buchtová, 2013, str. 76)

Nezaměstnanost může zcela narušit nebo rozbít vztahy mezi jednotlivými členy rodiny. Rodina není nezaměstnaností jen ohrožována, pro nezaměstnanou osobu se může stát útočištěm a oporou. Dále můžou pomoci kamarádi, známí nebo stát. (Kotýnková, Němec, str. 2004, str. 157) Chtěla bych do této části vložit i něco pozitivního. Nezaměstnanost může být vnímána i jako šance. Dává člověku příležitost začít znovu.

5 Politika zaměstnanosti

Dosud jsme se bavili o nezaměstnanosti, jak vzniká, funguje a jaké může mít dopady. Tyto dopady je třeba nějakým způsobem odstraňovat nebo regulovat. Cílem politiky zaměstnanosti je vytvářet nové pracovní příležitosti a tlumit negativní dopady nezaměstnanosti.

Politiku zaměstnanosti tvoří soubor opatření, kterými jsou utvářeny podmínky pro dynamickou rovnováhu na trhu práce a pro efektivní využití pracovních sil. Podíl na její tvorbě mají zaměstnavatelé, zaměstnanci, odbory a stát. (Winkler, Wildmannová, 1999, str. 49)

Některé ze základních předpisů týkající se oblasti politiky zaměstnanosti:

- Zákon č. 453/2004 Sb., o zaměstnanosti
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České Republiky
- Zákon č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele (Duková, Duka, Kohoutová, 2013 str. 102)

Důležitou úlohu zde hraje i Listina základních práv a svobod a Ústava České republiky. Poukazuje se na práva občana, získání prostředků k obživě, povinnosti státu. K právům občana patří i svobodná volba povolání a jeho realizace na území celého státu. (Duková, Duka, Kohoutová, 2013 str. 88)

Státní správu v oblasti státní politiky zaměstnanosti v České republice vykonávají tyto instituce:

- Úřad práce České republiky
- Ministerstvo práce a sociálních věcí (Duková, Duka, Kohoutová, 2013, str. 88)

Organizací a prováděním státní politiky zaměstnanosti je pověřen Úřad práce České republiky, a to od 1. 4. 2011. Úřad práce je správním úřadem s celostátní působností a řídí ho MPSV. Úřad práce ČR plní úkoly v oblastech zaměstnanosti, státní sociální podpory, ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele, dávky pro osoby se zdravotním postižením,

příspěvek na péči, pomoc v hmotné nouzi. Krajské pobočky ÚP zprostředkovávají zaměstnání bezplatně na celém území ČR. (Duková, Duka, Kohoutová, 2013, str. 88)

Česká politika zaměstnanosti vychází z Národním plánu zaměstnanosti v České republice, který je zpracováván pravidelně od roku 1999. Řídí se jím česká politika zaměstnanosti. Je vypracován podle metodiky EU. Jeho charakteristikou je rozvoj lidských zdrojů. Reaguje na realitu trhu práce v ČR a pravidelně se aktualizuje. (Duková, Duka, Kohoutová, 2013, str. 88)

5.1 Kohezní politika

Je nazývána také jako politika hospodářské a sociální soudržnosti. Je jednou z nejvýznamnějších politik Evropské Unie.

V programovém období 2004 – 2006 byly Evropskou komisí vytyčeny tři cíle:

- jedná se o podporu rozvoje zaostávajících regionů. Regiony s HDP pod hranicí 75% průměru EU se mohou těšit podpoře udržitelného rozvoje prostřednictvím investic do výroby,
- podpora oblastí potýkajících se s restrukturalizací – oblasti, které vykazují vysokou míru nezaměstnanosti, špatnou úroveň školství, kriminality nebo životního prostředí a nespádají do předchozího cíle,
- podpora politiky zaměstnanosti a vzdělávání – snížení nezaměstnanosti prostřednictvím vzdělávání, školení a rekvalifikace prostřednictvím Evropského sociálního fondu. (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2012)

V tomto období fungovaly čtyři strukturální fondy: Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond, Evropský orientační a záruční fond pro zemědělství, Finanční nástroj na podporu rybolovu.

Evropský sociální fond je hlavním nástrojem sociální politiky a zaměstnanosti EU. Zaměřuje se na zlepšení příležitostí k zaměstnání a vzdělávání, investuje do lidských zdrojů. Snaží se pomáhat dlouhodobě nezaměstnaným, osobám znevýhodněným, lidem ohroženým chudobou či sociálním vyloučením.

V programovém období 2007 – 2013 byly vytyčeny tři cíle:

- Konvergence – patří sem všechny regiony, které mají HDP menší než 75 % průměru Evropské Unie, cílem je odstranění disparit u méně rozvinutých zemí a regionů,
- Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost – je určen pro regiony, které nespádají do předchozího cíle,

- Evropská územní spolupráce – podpora regionů na úrovni přeshraničních, meziregionálních a národních hranic. (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2012)

Programové období 2014 – 2020

Fondy Evropské unie zahrnují celou škálu nástrojů finanční pomoci. Pro Českou republiku byly vyčleněny finanční prostředky ve výši téměř 24 mld. eur. Všechny fondy spadají pod souhrnný název **Evropské strukturální a investiční fondy** (ESIF). Patří sem Fond soudržnosti, Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský námořní a rybářský fond, Evropský sociální fond, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova.

Existují **nové programy**, které budou spolufinancovány z výše uvedených fondů ESIF: OP Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost, OP Výzkum vývoj a vzdělávání, OP Zaměstnanost, OP Doprava, Integrovaný regionální OP, OP Praha - pól růstu ČR, OP Technická pomoc, OP Rybářství 2014 -2020, Program rozvoje venkova a další pro programy přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce.

OP Zaměstnanost řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí je zaměřen na podporu zaměstnanosti a adaptabilitu pracovní síly, sociální inovace, sociální začleňování, boj s chudobou, efektivní veřejná správa a mezinárodní spolupráce. (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2012)

5.2 Aktivní politika zaměstnanosti

Dle § 104 zákona č. 435/2004 Sb., o nezaměstnanosti je aktivní politika zaměstnanosti: „*souhrn opatření směřujících k zajištění maximální možné úrovně zaměstnanosti.*“ Tuto politiku zabezpečuje Úřad práce a ministerstvo.

Mezi její aktivity patří:

- Rozvoj infrastruktury trhu práce – zabezpečuje veškeré služby potřebné k nalezení nové pracovní příležitosti. Zabezpečuje lepší informovanost o volných pracovních místech.
- Podpora vytvářet nové pracovní příležitosti - poskytuje finanční podporu zaměstnavatelům k vytvoření nových pracovních pozic.
- Snaha o zvýšení schopnosti adaptace pracovní síly – podpora a vytváření rekvalifikačních programů. (Winkler, Wildmannová, 1999, str. 50)

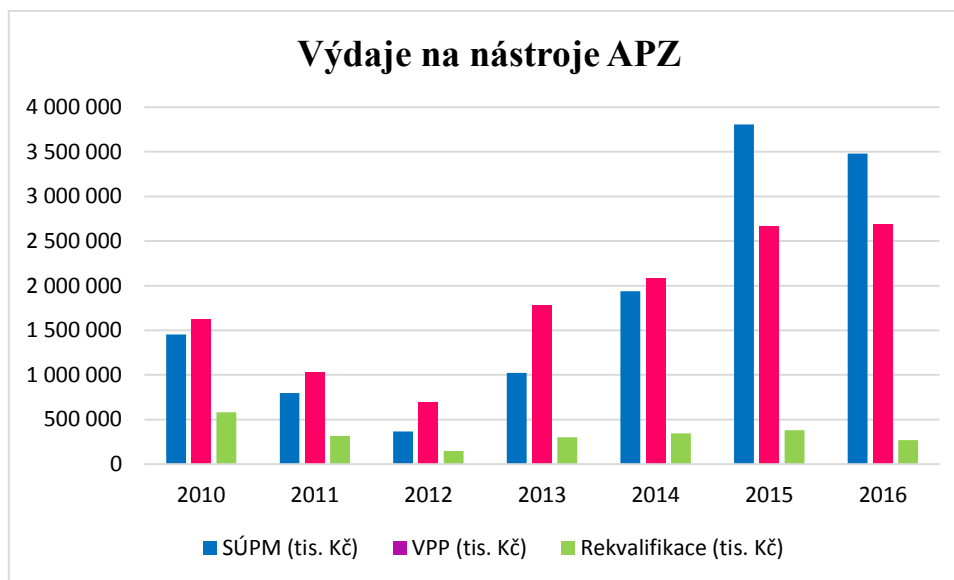
Osobami, na které se APZ nejvíce zaměřuje, jsou zejména dlouhodobě nezaměstnaní a osoby touto nezaměstnaností ohrožené. Jedná se i o starší občany, zdravotně postižené a mladistvé. Hlavním cílem APZ je tedy zvýšení zaměstnanosti občanů a to odstraňováním bariér na trhu práce a pomoc uchazečům získat práci.

K nástrojům aktivní politiky zaměstnanosti, které jsou v současné době využívány dle zákona č. 435/2004 Sb., o nezaměstnanosti, patří:

- **Rekvalifikace** - dle § 108 - 110 zákona o zaměstnanosti 435/2004 Sb. se rekvalifikací rozumí rozšíření, prohloubení stávající kvalifikace nebo získání nové kvalifikace. Cílem je zvýšit znalosti na takovou úroveň, aby byly sladěny s podmínkami na trhu práce. O rozsahu i obsahu rekvalifikace se vychází z dosavadní kvalifikace jedince, jeho schopností, zdravotního stavu, zkušeností a schopností. Organizována může být jak zaměstnavatelem, tak Úřadem práce písemnou dohodou.
- **Investiční pobídky** – dle §111 zákona 435/2004 Sb., o zaměstnanosti jde o hmotnou podporu zaměstnavatele při vytváření nových pracovních míst a při rekvalifikaci nebo školení zaměstnanců. Školením se rozumí teoretické a praktické vzdělávání, získávání znalostí a dovedností pro zařazení zaměstnanců do pracovního procesu.
- **Veřejně prospěšné práce** – dle §112 zákona 435/2004 Sb., se jedná časově omezené pracovní příležitosti, nejdéle na 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců pro nezaměstnané uchazeče o zaměstnání vedené v evidenci Úřadu práce. Jedná se o údržbu veřejných budov, prostranství a komunikací.
- **Společensky účelná pracovní místa** – dle § 113 zákona 435/2004 Sb. o zaměstnanosti se jedná o místa, která zřizuje zaměstnavatel nebo vyhrazuje na základě dohody s úřadem práce a obsazuje je uchazeči o zaměstnání, kteří se na trhu práce nemůžou uplatnit jiným způsobem. Výše příspěvku je závislá na míře nezaměstnanosti v daném okrese a celkovému počtu míst. Může se také jednat o nové pracovní místo pro uchazeče v evidenci, který chce vykonávat samostatnou výdělečnou činnost. Výdaje na tento nástroj APZ byly v roce 2016 nejvyšší.
- **Překlenovací příspěvek** – dle § 114 zákona 435/2004 Sb., může být poskytnut osobě samostatně výdělečně činné, která přestala být uchazečem o zaměstnání a které byl poskytnut příspěvek podle § 113 za účelem výkonu samostatné výdělečné činnosti. Poskytuje se na úhradu provozních nákladů.
- **Příspěvek na zapracování** – dle § 116 zákona 435/2004 Sb., poskytuje úřad práce tento příspěvek zaměstnavateli, který přijme do pracovního poměru uchazeče o zaměstnání, kterému úřad práce věnuje zvýšenou péči. Jedná se o osoby se zdravotním postižením, absolventy vysokých škol po dobu 2 let po úspěšném ukončení studia, těhotné ženy, kojící ženy a matky do devátého měsíce po porodu, mládež do 25 let apod.

- **Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program** - tento příspěvek je poskytnut, pokud zaměstnavatel přechází na nový podnikatelský program a nemůže zabezpečit pro své zaměstnance práci v rozsahu stanovené týdenní pracovní doby. Příspěvek je poskytován maximálně na 6 měsíců. (Krebs, 2015, str. 332 – 336)

Graf č. 2 Výdaje na nástroje aktivní politiky zaměstnanosti v ČR v letech 2010 - 2016

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z MPSV

Graf č. 2 znázorňuje výdaje na nejpoužívanější nástroje APZ. Je zde vidět patrný nárůst v roce 2015 a 2016. Nejvíce výdajů bylo použito v roce 2016 na SÚPM v částce 3 480 869 tis. Kč, na VPP bylo použito 2 687 116 tis. Kč a na rekvalifikace 264 494 tis. Kč. (MPSV, 2017)

5.3 Pasivní politika zaměstnanosti

Pasivní politika zaměstnanosti se rozumí soubor opatření zmírňující dopady nezaměstnanosti. Pomoc osobám, které se stali nezaměstnanými. Tato politika není v zákonu o zaměstnanosti č.435/2004 Sb. přímo uvedena. Je prováděna formou příspěvků a dávek pro osoby nezaměstnané, aby byli schopné přečkat určitou dobu, než si najdou jiné zaměstnání. Je patrné, že čím větší je nezaměstnanost, tím vyšší jsou výdaje pro danou ekonomiku.

Zákon o nezaměstnanosti uvádí opatření, která zmírňují negativní dopady nezaměstnanosti. Výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti v ČR jsou znázorněny v grafu č. 3.

5.3.1 Podpora v nezaměstnanosti

Dle § 39 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti má nárok na podporu v nezaměstnanosti osoba, která:

- získala v rozhodném období v zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti důchodové pojištění v délce nejméně 12 měsíců
- požádala příslušnou pobočku Úřadu práce, u které je evidována o podporu v nezaměstnanosti
- ke dni, k němuž má být podpora přiznána není tato osoba uživatelem starobního důchodu.

Dle § 43 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti je poskytována doba podpory v nezaměstnanosti rozdělena do tří skupin:

- do 50 let věku 5 měsíců
- od 50 let do 55let věku 8 měsíců
- nad 55 let věku 11 měsíců

Vyplácení podpor v nezaměstnanosti je podmíněno evidencí uchazečů o zaměstnání na příslušném Úřadu práce. Výše podpory v nezaměstnanosti by měla být taková, aby nezaměstnané dále motivovala k hledání práce. V tomto systému jsou déle podporovány starší osoby, u nichž se předpokládá delší doba trvání nalezení nového pracovního místa.

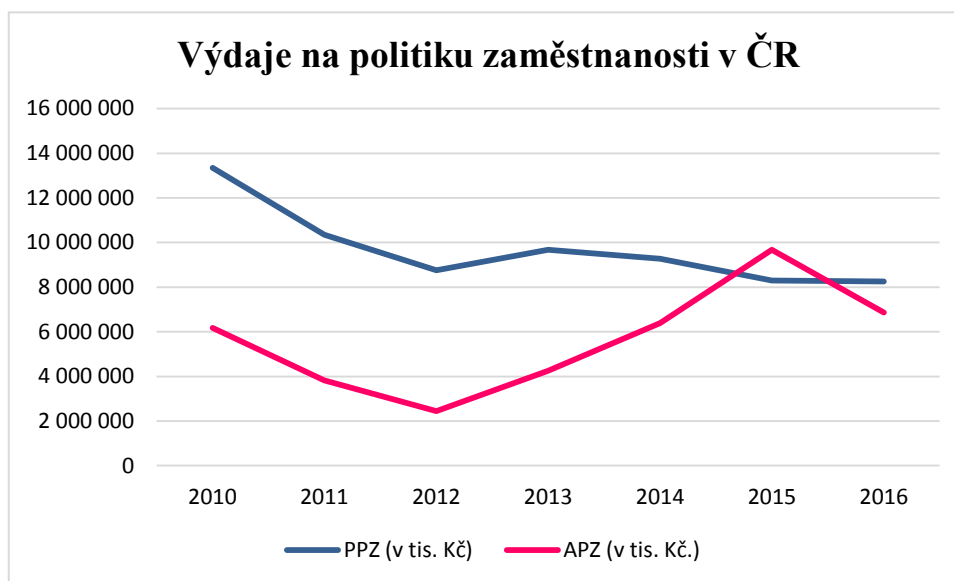
Podpora v nezaměstnanosti není jednotná částka, ale je to suma poskytovaná v různé výši. Dle § 50 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti je výši podpory v nezaměstnanosti první 2 měsíce 65% průměrného měsíčního výdělku, další 2 měsíce je to 50% a zbytek období 45%.

Dalším omezením je, že maximální výše podpory v nezaměstnanosti může být 0,58 násobek průměrné mzdy v národním hospodářství a u podpory při rekvalifikaci je to 0,65 násobek této mzdy. (MPSV, 2012)

Graf č. 3 uvedený níže znázorňuje výdaje na politiku zaměstnanosti v ČR ze státního rozpočtu. Cílem státu je docílení vyrovnání ba i dokonce dosažení větších výdajů na APZ než na PPZ. Dle grafu č. 3 vyplývá, že výdaje na PPZ celkově převyšují. V roce 2015 nastala změna. Výdaje na APZ byly větší než na PPZ. V roce 2016 byly výdaje na APZ 6 860 879 tis. Kč. Náklady na PPZ v roce 2016 činily 8 254 527 tis. Kč. (MPSV, 2017)

Graf č. 3 Výdaje na politiku zaměstnanosti v ČR v letech 2010 - 2016

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z MPSV

5.3.2 Systém státní sociální podpory

Systém státní sociální podpory je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Podle tohoto zákona se poskytují následující dávky:

- **Přídavek na dítě**

Jedná se o dlouhodobou základní dávku poskytovanou rodinám s dětmi. Nárok mají rodiny s příjmem do 2,4násobku životního minima. Přídavek na dítě je poskytován ve třech výších podle věku dítěte.

Tabulka č. 3 Výše přídavku podle věku dítěte

Věk nezaopatřeného dítěte	Přídavek na dítě v Kč
do 6 let	500
6 – 15 let	610
15 – 26 let	700

Zdroj: (MPSV, 2017)

- **Rodičovský příspěvek**

Nárok na tuto dávku má rodiče, který po celý kalendářní měsíc celodenně, osobně a řádně pečuje o nejmladší dítě v rodině, a to až do vyčerpání celkové částky 220 000 Kč, nejdéle do 4 let dítěte. Příjmy rodiče nejsou sledovány. Rodiče může při nároku na výplatu této dávky zlepšovat sociální situaci rodiny výdělečnou činností, ale musí v té době zajistit péči o dítě jinou zletilou osobu. (MPSV, 2017)

- **Příspěvek na bydlení**

Touto dávkou přispívá stát na náklady na bydlení jednotlivcům a rodinám s nízkými příjmy. Nárok na tuto dávku má vlastník nebo nájemce bytu přihlášený v bytě k trvalému pobytu, jestliže 30 % (v Praze 35 %) příjmů rodiny nestačí na úhradu nákladů na bydlení a zároveň je příjem rodiny nižší než příslušné normativní náklady stanovené zákonem.

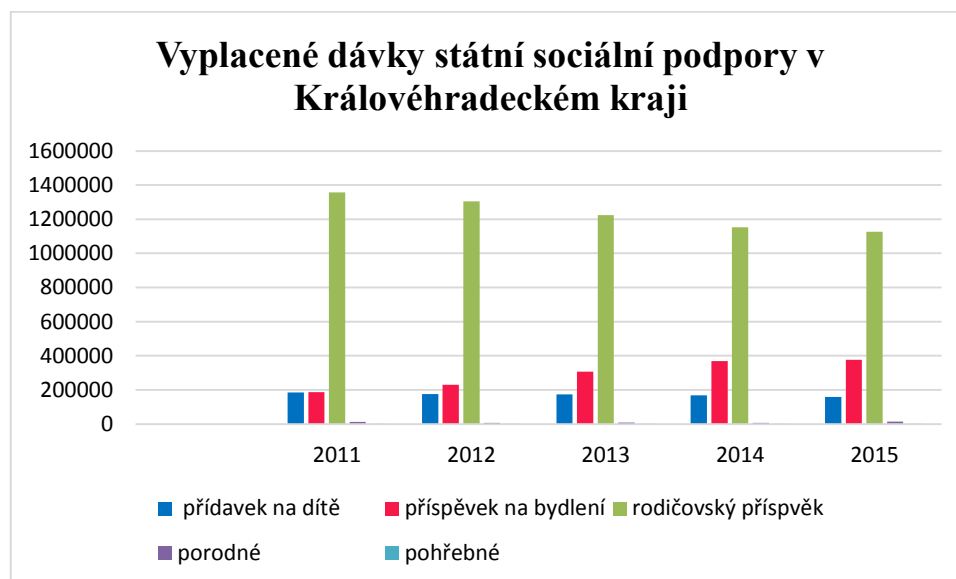
- **Porodné**

Jednorázová dávka poskytovaná rodině s nízkými příjmy na náklady související s narozením dítěte, tato dávka je vázána na stanovenou hranici příjmů v rodině. Nárok na porodné má rodina, které se narodilo první a druhé živé dítě a jejíž příjem v kalendářním čtvrtletí předcházejícím narození dítěte byl nižší než 2,7násobek životního minima rodiny. Na první narozené dítě činí výše porodného 13 000 Kč, při narození druhého živého dítěte je to 10 000 Kč.

- **Pohřebné**

Na pohřebné má nárok osoba, jež vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti nebo osobně, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte, pod podmínkou, že zemřelá osoba měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR. Výše dávky je stanovena pevnou částkou 5 000 Kč. (MPSV, 2017)

Graf č. 4 Vyplacené dávky státní sociální podpory v Královéhradeckém kraji v tis. Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ

Z grafu č. 4 vyplývá, že od roku 2011 do roku 2015 byla v Královéhradeckém kraji nejvíce poskytována dávka rodičovský příspěvek. V roce 2015 bylo formou této dávky

vyplaceno 1 126 968 tis. Kč. Nejméně byly využívány dávky pohřebné a porodné. Celkově dávky státní sociální podpory činily 1 677 799 tis. Kč za rok 2015 v tomto kraji. (ČSÚ, 2016)

5.4 Sociální pomoc

Jedná se o poskytování pomoci osob, které se ocitli v těžké životní situaci a mají nedostatečný příjem. Tato problematika je upravena zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, zákonem o existenčním a životním minimu č. 110/2006 Sb., dále vyhláškou č. 389/2011 Sb.

Osoba v hmotné nouzi:

Jedná se o osobu či rodinu nemající dostatečné příjmy a její celkové majetkové a sociální poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na úrovni ještě přijatelné pro společnost. Současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit (uplatněním pohledávek a nároků, využitím majetku nebo prodejem) a vyřešit tak svoji nelehkou situaci vlastním přičiněním.

Dávkami, kterými se řeší pomoc v hmotné nouzi, jsou:

- příspěvek na živobytí
- doplatek na bydlení
- mimořádná okamžitá pomoc.

5.4.1 Příspěvek na živobytí

Je základní dávkou pomoci v hmotné nouzi pomáhající jednotlivci či rodině při nedostatečném příjmu. Nárok na příspěvek na živobytí vzniká, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby či rodiny částky živobytí. Částka živobytí se odvíjí od částek existenčního a životního minima. Pro stanovení živobytí rodiny se jednotlivé částky živobytí sčítají. Pokud zdravotní stav osoby vyžaduje podle doporučení odborného lékaře zvýšené náklady na dietní stravování, částka živobytí se zvyšuje. U osoby, která dluží na výživném pro nezletilé dítě částku vyšší než trojnásobek stanovené měsíční splátky, činí částka živobytí výši existenčního minima. Osobě, které je poskytována zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení po celý kalendářní měsíc, činí částka živobytí také výši existenčního minima. (MPSV, 2017)

Částka živobytí může být zvýšena z důvodu dietního stravování jedince. Rozhodnutí proběhlo k 1. 1. 2012. Záleží na typu dietního stravování a musí to být potvrzeno přímo od specialisty. Uvedu některé příklady: v těhotenství a při kojení od 1. roku věku dítěte musí být doloženo potvrzení z gynekologie, porodnictví, částka živobytí se zvyšuje o 1100 Kč. Při

osteoporóze potvrzení od endokrinologie, revmatologie apod., částku se zvyšuje o 1090 Kč. Při diabetické dietě potvrzení z diabetologie, částka se zvyšuje o 1130 Kč. Při nízkocholesterové dietě je potřeba potvrzení z endokrinologie, částka je zvýšena o 1050 Kč, při laktózové intoleranci potvrzení od gastroenterologie, zvýšení o 1070 Kč. Při onemocnění fenylketonurií, potvrzení od gastroenterologie, u dětí a mládeže lékař poskytující osobě specializovanou ambulantní péči v oboru dětská gastroenterologie a hepatologie, zvýšení částky živobytí o 2220 Kč. Při onemocnění celiakií potvrzení stejně jako u onemocnění fenylketonurií. Zvýšení o 2800 Kč. Při dialýze potvrzení z oddělení zdravotnického zařízení, zvýšení o 1000 Kč. Při nízkobílkovinné dietě potvrzení z nefrologie, zvýšení o 1380 Kč. (MPSV, 2017)

Tabulka č. 4 Částky životního minima a existenčního minimum

Životní minimum	Částky v Kč za měsíc od 1. 1. 2012
Jednotlivec	3 410
První osoba v domácnosti	3 140
Druhá a další osoba v domácnosti, která není nezaopatřeným dítětem	2 830
Dítě do 6 let	1 740
Dítě od 6 do 15 let	2 140
Dítě od 15 do 26 let	2 450
Existenční minimum	2 200

Zdroj: (MPSV, 2017)

5.4.2 Doplatek na bydlení

Další dávka v pomoci hmotné nouzi řeší nedostatek příjmu k uhrazení nákladů na bydlení tam, kde nedostačují vlastní příjmy osoby či rodiny. Dávka je poskytována vlastníku užívajícímu byt, nebo jiné osobě, která byt užívá na základě smlouvy, rozhodnutí, nebo jiného právního titulu. Dávku lze poskytnout vlastníku stavby pro individuální či rodinnou rekreaci, která splňuje zákonem dané stavebně technické standardy kvality bydlení. Zákon umožňuje poskytnout doplatek na bydlení i v případě, že příspěvek na živobytí nebyl přiznán z důvodu, že přijetím osoby a společně posuzovaných osob přesáhl částku živobytí osoby a společně posuzovaných osob, ale nepřesáhl 1,3 násobek částky živobytí a společně posuzovaných osob. Výše nákladů na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (nájmu, služeb s bydlením spojených) zůstala osobě či rodině částka živobytí. (MPSV, 2017)

5.4.3 Mimořádná okamžitá pomoc

Tato pomoc je pro osoby ocitající se v situacích, jež je nutno bezodkladně řešit, zákon stanoví šest takových situací:

- z důvodu ohrožení zdraví (hrozí – li jedinci újma na zdraví, výše pomoci je vyplácena do výše existenčního minima), v případě nezaopatřeného dítěte do výše životního minima,
- z důvodu vážné mimořádné události (živelná pohroma, ekologická havárie, zemětřesení, požár, povodeň, výše pomoci může být až patnáctinásobek částky životního minima),
- k úhradě jednorázového výdaje (např. poplatek spojený se ztrátou osobních dokladů),
- k úhradě nákladů spojených s pořízením nezbytných předmětů dlouhodobé spotřeby a nákladů souvisejících se vzděláním nezaopatřeného dítěte,
- k úhradě odůvodněných nákladů vznikajících v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně – právní ochranou dětí. Nesmí překročit desetinásobek částky životního minima jednotlivce,
- pro osobu, která nemá nárok na příspěvek na živobytí, ale v daném čase může být ohrožena sociálním vyloučením. Jde o situace osob po návratu z vězení, dětského domova, pěstounské péče, po ukončení léčby chorobných závislostí, osoba bez přístřeší. Dávku lze poskytnout až do výše 1000 Kč. V průběhu roku může být poskytnuta opakovaně, součet nesmí překročit čtyřnásobek částky životního minima. (MPSV, 2017)

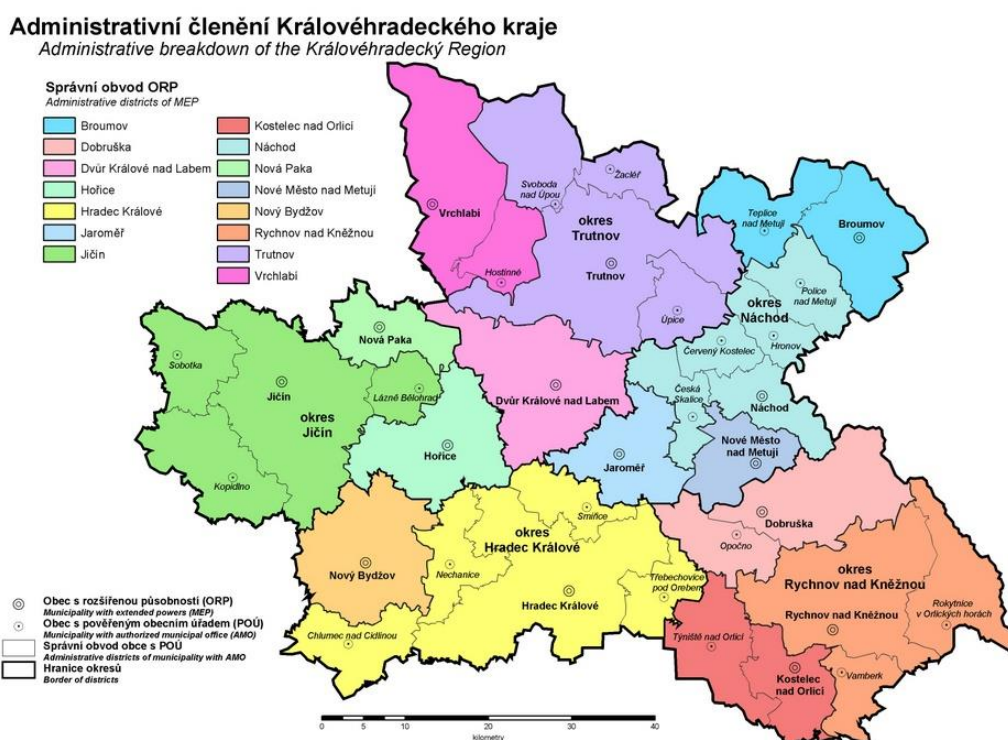
Pracovníci se lidem věnují individuálně a rozhodují podle daných předpisů, norem a zákonů. Důležité je, že když se někdo ocitne v obtížné situaci bez domova, bez jídla a základních hygienických potřeb, v situacích souvisejících s újmou na zdraví nebo ohrožujících život jedince apod., může se obrátit na výše uvedenou příslušnou pomoc. Úřad práce v Hradci králové pomohl při povodních ve městě Výravě v květnu v roce 2016 formou dávek mimořádné okamžité pomoci.

6 Praktická část

Tato část práce bude věnována charakteristice Královéhradeckého kraje. Je zaměřena na problematiku trhu v tomto kraji. Přibližuji zde základní informace o kraji, situaci, nabídku práce a různé faktory spojené s nezaměstnaností v tomto kraji. Vybrala jsem si tento kraj, protože jsem pracovala na Úřadě práce v Hradci Králové a situace nezaměstnanosti je mi zde známá.

6.1 Charakteristika Královéhradeckého kraje

Kartogram 1 Administrativní členění Královéhradeckého kraje

(Zdroj: ČSÚ, 2016)

Velkou část kraje pokrývá hornatá oblast, především Orlické hory a Krkonoše. Mezi hlavní řeky patří Labe, protékající téměř celým územím kraje, dále Orlice a Metuje. Nejvyšší hora v České republice je Sněžka.

Po provedení reformy od 1. 1. 2000, je kraj tvořen 5 okresy – Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov. Rozloha kraje tvoří 4759 km², což je 6 % rozlohy celé republiky. K 1. 1. 2007 došlo ke změně hranic okresů, kde byly tři obce (Jílovice, Ledce, Vysoký Újezd) přearazeny z okresu Rychnov nad Kněžnou pod Hradec Králové. Na celém území kraje se je celkem 448 obcí, z nichž 48 vlastní statut města. (ČSÚ, 2015)

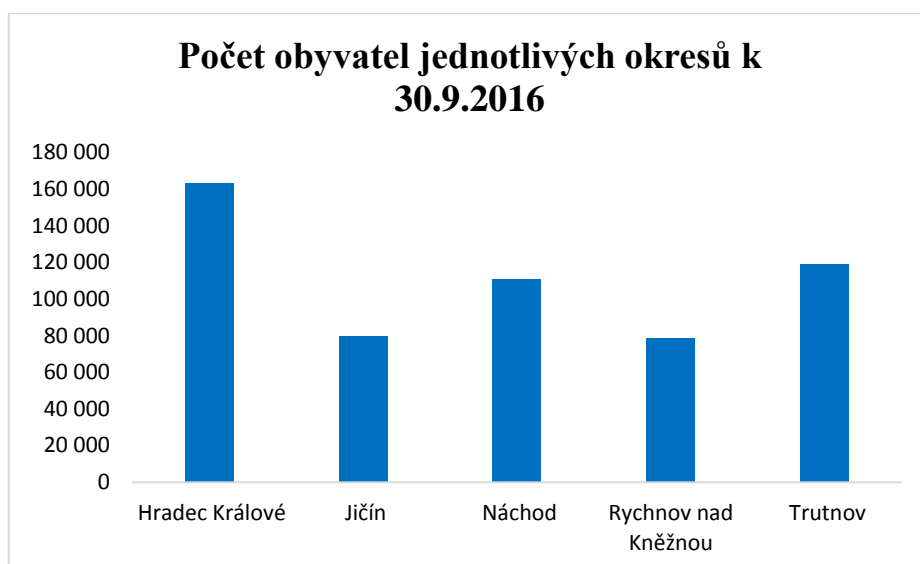
6.2 Obyvatelstvo

Obyvatelstvo a jeho struktura související s pracovní silou, je jedním z hlavních základních faktorů určujících nezaměstnanost v kraji.

Dle statistik ze dne 30. 9. 2016 žije na území v Královéhradeckém kraji 550 936 obyvatel. Většina obyvatel, zhruba 70 % se shromažďuje ve městech. Nejlidnatější město je pochopitelně Hradec Králové s 163 159 obyvateli. Hustota obyvatel na km² v tomto kraji nedosahuje zdaleka kraj celorepublikového průměru, který činí 134 obyvatel na km².

Na základě dat zveřejněných na ČSÚ z grafu č. 5 můžeme získat přehled, jak to vypadá s počtem obyvatel v jednotlivých okresech Královéhradeckého kraje. Nejméně obyvatel je v okrese Rychnov nad Kněžnou. Žije zde 78 765 obyvatel.

Graf č. 5 Počet obyvatel jednotlivých okresů královéhradeckého kraje k 30. 9. 2016

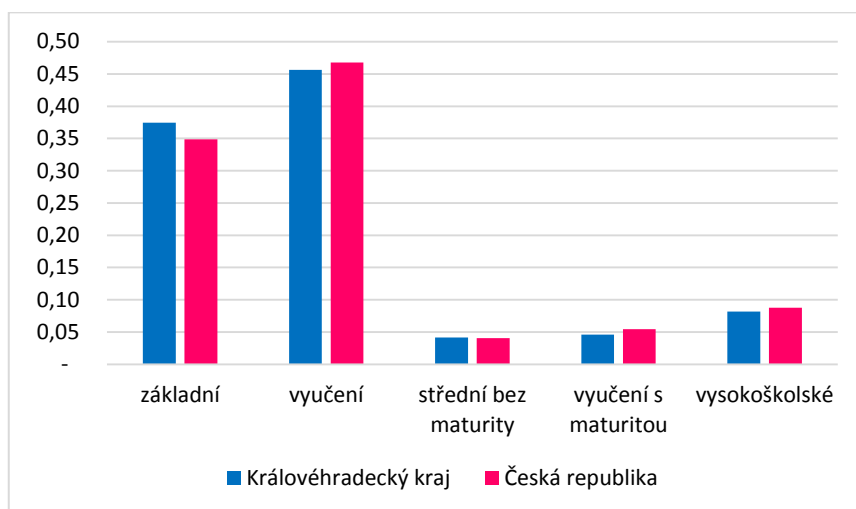

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ

Vzdělanostní struktura

Výše nezaměstnanosti souvisí se vzdělanostní strukturou obyvatelstva. Vzdělání je důležitým kritériem pro posouzení vhodnosti uchazeče o pracovní pozici. Dalším důležitým faktorem je praxe, která se po uchazečích stále více požaduje. Níže jsou v grafu č. 6 zobrazeny údaje v porovnání vzdělanostní struktury nezaměstnaných uchazečů vedených na úřadu práce za Královéhradecký kraj a Českou republiku. Z tabulky vyplývá, že do rizikové skupiny nezaměstnaných patří lidé s vyučením nebo základním vzděláním.

Graf č. 6 Vzdělanostní struktura uchazečů v evidenci ÚP v ČR a HKK k 31. 12. 2016

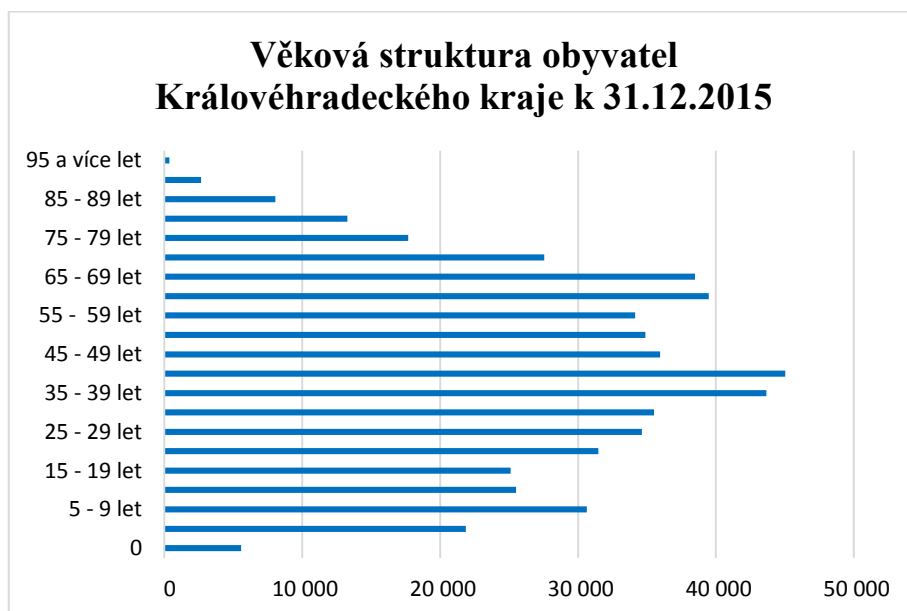

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Věková struktura

V Královéhradeckém kraji je věková struktura poměrně pestrá. Stále je však tvořen nejnižším podílem obyvatel ve věku od 15 – 64 let. Průměrný věk v tomto kraji je 42,5 let. Je to nad republikovým průměrem. V tomto kraji žije nejvyšší podíl obyvatel ve věku od 65 a výše. (ČSÚ, 2015) Viz graf č. 7.

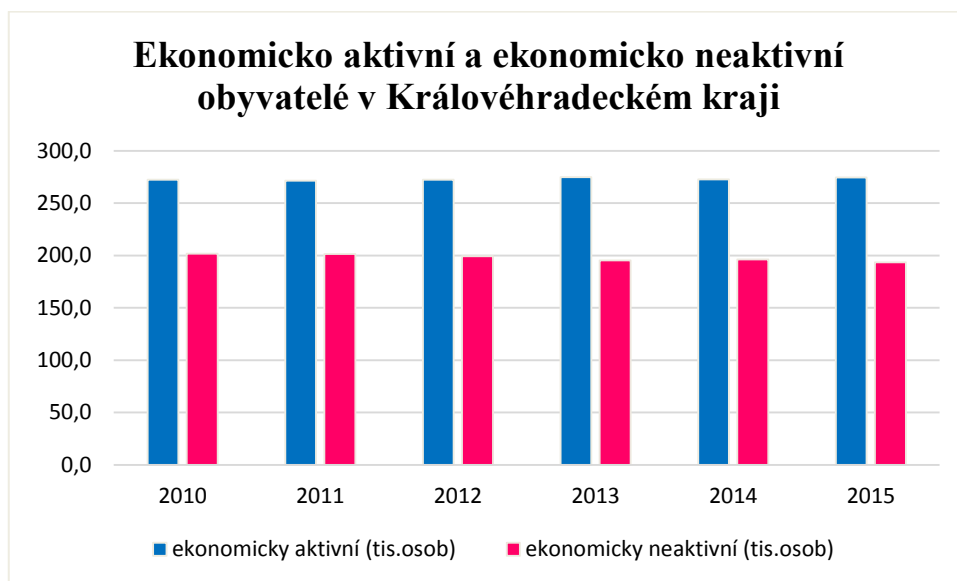
Graf č. 7 Věková struktura obyvatelstva Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2015.

Zdroj: Vlastní zpracování dat na základě dat z ČSÚ

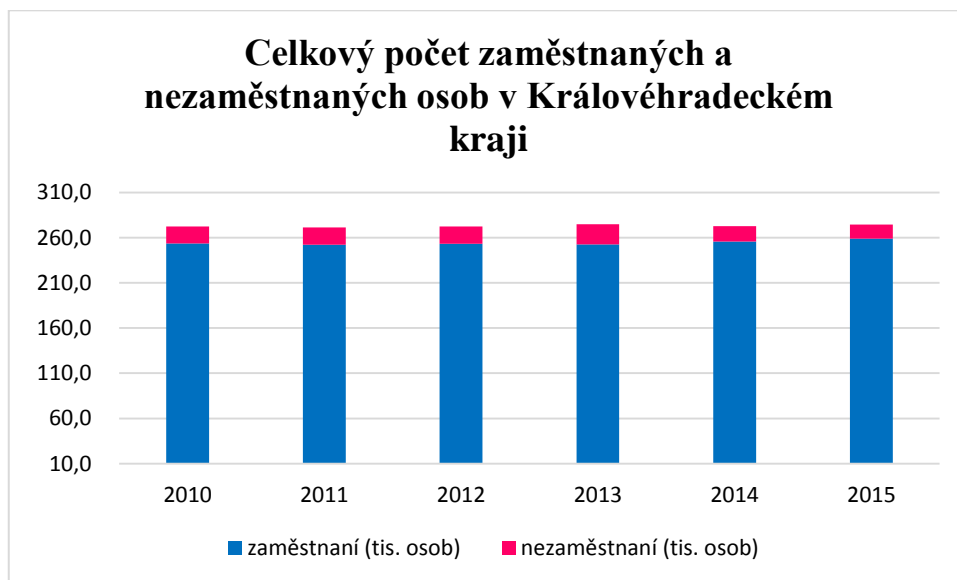
Graf č. 8 Celkový počet ekonomicky aktivních a neaktivních obyvatel v Královéhradeckém kraji od roku 2010 do roku 2016

Zdroj: Vlastní zpracování dat na základě dat z ČSÚ

Graf č. 8 znázorňuje ekonomicky aktivní a neaktivní obyvatelé v Královéhradeckém kraji. Z grafu vyplývá, že ekonomicky aktivní obyvatelstvo převažuje. (ČSÚ, 2015)

Graf č. 9 Celkový počet zaměstnaných a nezaměstnaných obyvatel v Královéhradeckém kraji od roku 2010 do roku 2016

Zdroj: Vlastní zpracování dat na základě dat z ČSÚ

Z grafu č. 9 vyplývá, že značně převyšuje počet zaměstnaných osob. V roce 2015 bylo v tomto kraji 15 400 nezaměstnaných osob a zaměstnaných celkem 259 100. (ČSÚ, 2015)

6.3 Infrastruktura

Dopravní systém v tomto kraji je rozmanitý. Krajem vedou dvě dálkové evropské silnice. Jedná se o silnici E442. Začíná v Karlových Varech a spojuje Liberec s Olomoucí. Další je silnice E 67 vedoucí z Prahy do Helsinek. Českou silnicí I. třídy je I/33 vedoucí od Pardubic přes Hradec Králové, Náchod až na polskou Wroclav.

Dálnice D11 končí v Praskače, měla by vést až do Jaroměře, kde bude pokračovat rychlostní silnicí R11 do Polska.

Jedna z dalších plánovaných rychlostních silnic je D35. Tato silnice vedoucí z Liberce směrem na Olomouc, by měla být u Hradce Králové napojena na dálnici D11 a společně by měly vést k obci Sedlice, kde se D 35 odpojí na Olomouc. (Ředitelství silnic a dálnic ČR, 2015)

Královéhradecký kraj je tvořen hustou železniční sítí. Svoji hustotou patří v České republice k nadprůměrným. V kraji má své zastoupení i letecká doprava.

6.4 Zemědělství, průmysl a cestovní ruch

Tento kraj se dá popsat jako zemědělsko – průmyslový s bohatě rozvinutým cestovním ruchem. Centrem zemědělství jsou oblasti v povodí řeky Labe. Průmysl je soustředěn do velkých měst. Za známou oblast cestovního ruchu je považován v tomto kraji Národní park Krkonoše rozloženého v Královéhradeckém kraji ze dvou třetin.

Zemědělství v Královéhradeckém kraji se vyznačuje pěstováním kukuřice, obilovin, řepky, kraj je také známým pěstováním zeleniny a ovoce. V živočišné výrobě převažuje chov prasat a skotu.

Průmysl hraje v kraji důležitou roli. V tomto odvětví pracuje v Královéhradeckém kraji přes 40 % obyvatel. Mezi hlavní sféru podle počtu zaměstnanců se řadí zpracovatelský průmysl, konkrétně výroba motorových vozidel, elektrických zařízení, textilní výroba. V České republice nepatří tento kraj mezi hlavní průmyslové oblasti. Podíl tržeb průmyslových podniků na tomto území v roce 2015 činil 4,2 %. (ČSÚ, 2015)

6.5 Trh práce a vývoj nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji

6.5.1 Situace v Královéhradeckém kraji

Nezaměstnanost v tomto kraji můžeme ohodnotit spíše kladně. Míru nezaměstnanosti si dlouhodobě udržuje pod celorepublikovým průměrem. Nejhuř je na tom Ústecký kraj. Uvedla bych základní přednosti královéhradeckého kraje:

Je zde široký výběr jak středních tak vysokých škol. V Hradci Králové se nachází fakulta farmaceutická a lékařská spadající pod Univerzitu Karlovu v Praze. Dále je zde Univerzita s několika fakultami různého zaměření (fakulta pedagogická, filozofická, přírodovědecká, informatiky a managementu). Není zde problém s nízkou kvalifikací pracovní síly.

Tento kraj se vyznačuje bohatým cestovním ruchem. Oblíbeným turistickým místem jsou Krkonoše. Často sem jezdí cizinci.

Za negativní v tomto kraji lze považovat:

Průmyslové zóny v krajském městě Hradec Králové. Je jich dostatek, ale ztrácejí na významu z důvodu špatné dostupnosti.

Problém v tomto kraji by mohlo být staří obyvatel. V okrese Hradec Králové žije nejvyšší věkový podíl obyvatel nad 65 let. Může to mít špatný vliv na oblast nezaměstnanosti, zejména na míru nezaměstnanosti. (ČSÚ, 2015)

Za další negativní oblast je považována dopravní infrastruktura. Dálnice D11 končí v Praskačce, což je zhruba 3 km od krajského města Hradec Králové. V tomto regionu je nejmenší dálniční síť v zemi. Dopravní infrastruktura je přitom velmi významná.

6.5.2 Nabídka práce v Královéhradeckém kraji

Je zde možnost širokého spektra uplatnění. Nabídku práce najdeme v zemědělství, průmyslu, obchodu apod.

Největší šancí nalézt práci je především v okrese Hradec Králové v čele se stejnojmenným krajským městem. Mezi největší a nejznámější výrobní podniky na území kraje patří například výrobce zdravotnických potřeb ARROW International CR, a.s., výrobce hudebních nástrojů PETROF, spol. s.r.o., výrobce gumárenských produktů firma RUBENA a.s., výrobce fotomateriálů firma FOMA BOHEMIA spol. s.r.o.. Uplatnění v strojírenském průmyslu můžeme hledat ve firmě ATEKO, a.s. (projektování technologických celků), Bühler Motor, s.r.o. (výroba elektromotorů) ZVU POTEZ a.s. (výroba chemických nebo potravinářských technologií), EXCON Steel, a.s. (výroba zařízení pro chemický průmysl) a jiné. Další možnost uplatnění v potravinářském průmyslu nabízí firma Natura BS, a.s.

(zpracování produktů rostlinné výroby), Hradecká pekárna a další. V Hradci Králové najdeme také stavební firmy jako IPM (rekonstrukce koupelen, bytových jader), Pario s.r.o. (realizace a oprava střech i památkových objektů), M – SILNICE a.s. (stavby mostů), firma Tanex. Největší zaměstnavatel je Fakultní nemocnice V Hradci Králové zaměstnávající okolo 5 tisíc zaměstnanců.

V dalších okresech je také široký výběr zaměstnavatelů. Pro okres Náchod v odvětví potravinářského průmyslu je známá firma SKALIČAN a.s. z České Skalice, dále pivovar Primátor. V textilním odvětví stojí za zmínku firma Bartoň – textilní závody a.s.. V Červeném Kostelci lze najít uplatnění například ve firmě BATIST Medical a.s. (výroba pomůcek k ošetřování ran).

V Okrese Jičín lze nalézt široké uplatnění v oboru potravinářském. Jedná se o firmu FRAMAGRO a.s., (výroba vaječných polotovarů), Masokombinát Jičín, spol. s.r.o.

V okrese Trutnov se lze uplatnit ve stavebním průmyslu. STA – MONT STAVEBNÍ SPOLEČNOST, s.r.o., firma BAK stavební společnost, dále je v elektrotechnickém průmyslu lze nalézt uplatnění ve firmě VARIA (výroba elektromagnetů), Siemens, s.r.o. (výroba signalizačních prvků).

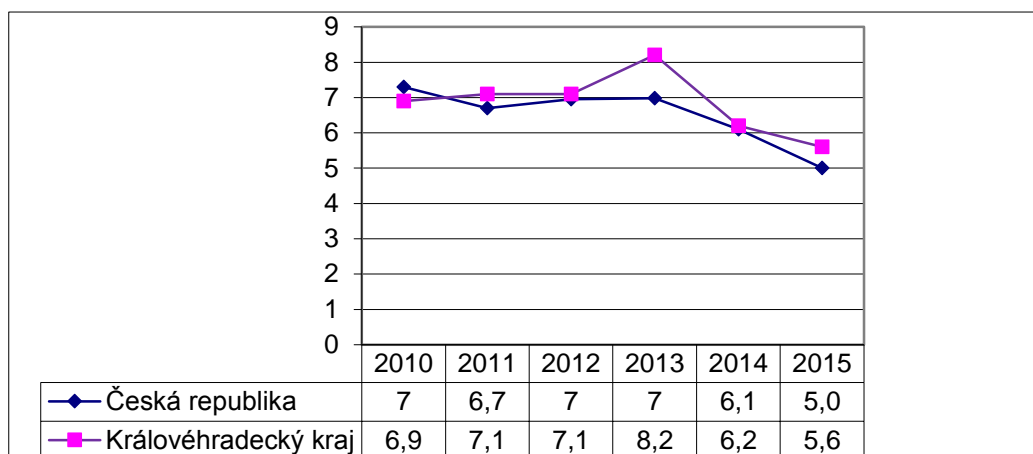
V okrese Rychnov nad Kněžnou lze nalézt firmy Škoda Auto a.s., tato společnost je pro město velkým přínosem, díky ní je zaměstnáno hodně lidí. Značně to ovlivňuje počet nezaměstnaných v Královéhradeckém kraji. (Práce, 2017)

6.5.3 Vývoj nezaměstnanosti rizikových skupin v Královéhradeckém kraji

V předchozí části jsem se zabývala situací na trhu práce v tomto kraji. Důležitou a významnou součástí této práce jsou rizikové skupiny. Budu se jimi důkladněji zabývat. Z Českého statistického úřadu jsme získala přehledná data. Zvolila jsem si období od roku 2010 do roku 2015 a někde se mi podařilo získat i data z roku 2016.

Mezi důležité ukazatele patří míra nezaměstnanosti. Královéhradecký kraj patří mezi regiony s nižší mírou nezaměstnanosti. V roce 2013 v tomto kraji činila míra nezaměstnanosti 8,2 %. Postupně se však snižovala. Viz graf č. 10 uvedený níže.

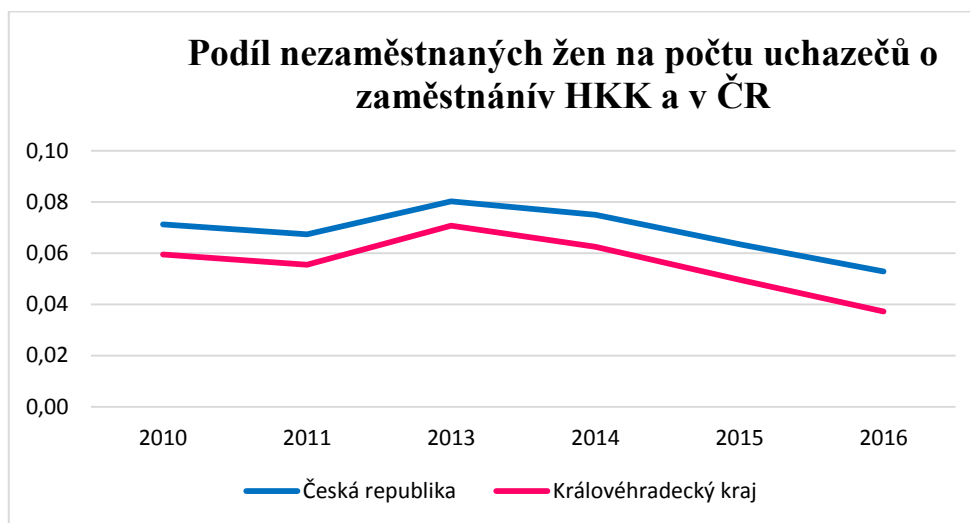
Graf č. 10 Míra nezaměstnanosti v ČR a Královéhradeckém kraji v letech 2010-2015

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ

K rizikovým skupinám na trhu práce patří ženy. Mají specifické postavení. Z grafu č. 11 vyplývá, že v roce 2013 dosáhla nezaměstnanost žen nejvyšší hodnoty. Postupem času začala nezaměstnanost žen klesat.

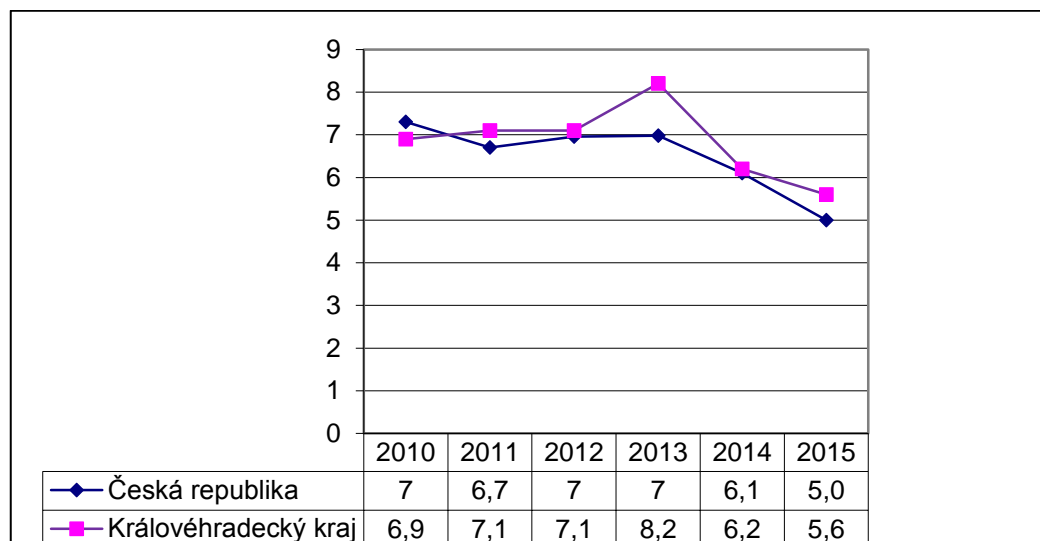
Graf č. 11 Podíl nezaměstnaných žen na počtu uchazečů o zaměstnání v HKK a v ČR

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ

Další ohroženou skupinou na trhu práce jsou mladiství a absolventi škol. Trh práce bojuje s nedostatečnou praxí těchto jedinců. Z grafu č. 12 vyplývá, že v Královéhradeckém kraji nezaměstnanost absolventů škol a mladistvých byla od roku 2010 do roku 2014 téměř totožná, pak začala zvyšovat. Úskalím je, že zaměstnavatelé raději volí jedince, kteří mají bohaté pracovní zkušenosti a návyky. V tomto kraji je široká síť středních, vysokých škol a vzdělanost stále stoupá.

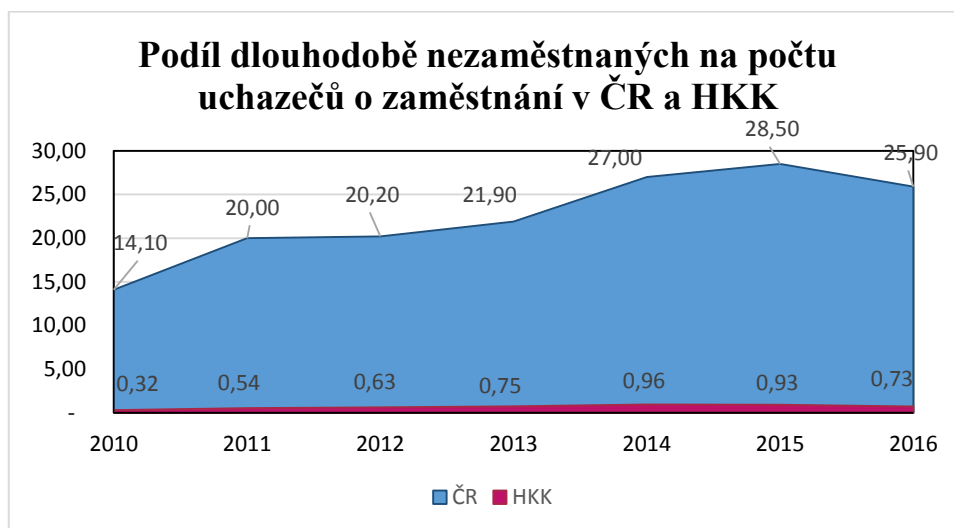
Graf č. 12 Podíl nezaměstnaných absolventů škol a mladistvých na počtu uchazečů o zaměstnání v ČR a HKK

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ

Další skupinou, která je značně negativní pro trh práce a celkově pro společnost, jsou dlouhodobě nezaměstnaní. Z grafu č. 13 vyplývá, že nezaměstnanost této skupiny v Královéhradeckém kraji poměrně stejná, v roce 2014 a 2015 se nepatrně zvýšila. Celorepublikově se v roce 2016 nezaměstnanost dlouhodobě nezaměstnaných snižuje. V České republice máme celkem 14 krajů. V Královéhradeckém kraji bylo v roce 2016 0,73% dlouhodobě nezaměstnaných. V porovnání s jinými kraji je na tom tento kraj docela obstojně. Patří ke krajům s nižší dlouhodobou nezaměstnaností. Ke krajům, které mají vyšší dlouhodobou nezaměstnanost, patří Ústecký, Moravskoslezský, Olomoucký, Středočeský, Jihomoravský. Nejhorší je na tom Moravskoslezský kraj, kde bylo v roce 2016 5,6 % dlouhodobě nezaměstnaných. Celorepublikově bylo v roce 2016 25,90% dlouhodobě nezaměstnaných.

Graf č. 13 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných na počtu uchazečů o zaměstnání v ČR a HKK

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ

6.5.4 Projekty v Královéhradeckém kraji

V teoretické části jsem rozebírala politiku zaměstnanosti. Je důležité zabývat se nezaměstnaností a řešit ji. Existují různé programy a orány, které se tomu věnují. Uvedu některé praktické příklady projektů, které běží v Královéhradeckém kraji.

Začlenění úřadu práce do projektů Evropského sociálního fondu

Projekt „Záruky pro mladé v Královéhradeckém kraji“

Doba realizace: 1.2.2016 – 31.1. 2019

Registrační číslo: CZ.03.1.48/0.0/15_004/0000003

Hlavní cílem je zaměřit se na mladé lidi do 30 let a začlenit je na trh práce. Dalšími cíli projektu je poskytnout účastníkům poradenskou činnost a motivační kurzy, zajištění krátkodobé pracovní příležitosti (cca 3 měsíce), vyhledání vhodného pracovního místa a rozšíření znalostí a zkušeností.

Projekt „Aktivní v padesáti v Královéhradeckém kraji“

Doba realizace: 1.3.2016 – 29.2.2020

Registrační číslo: CZ.03.1.48/0.0/0.0/15_010/0000019

Hlavním cílem je zaměřit se na uchazeče o zaměstnání od 50 let minimálně s výučním listem a začlenit je na trh práce. Dalšími cíli projektu je rekvalifikace formou rozšíření a prohloubení znalostí motivačně – poradenský program, vyhledání vhodného pracovního místa. Projekt je spolufinancován z Evropského sociálního fondu z Operačního programu Zaměstnanost a státního rozpočtu České republiky.

Projekt „Kudy kam II v Královéhradeckém kraji“

Doba realizace: 1.3.2016 – 30.4.2021

Registrační číslo: CZ.03.1.48/0.0/0.15_010/0000020

Hlavním cílem je zaměření na osoby, které jsou po ukončení výkonu trestu odnětí svobody, ochranného opatření, pro osoby se základním vzděláním nebo vyučené, evidované na úřadu práce déle než 5 měsíců. Uchazeči tohoto projektu budou moci využít veřejně prospěšné práce a společensky účelná pracovní místa. Forma financování: Projekt je spolufinancován také z Evropského sociálního fondu z Operačního programu Zaměstnanost a státního rozpočtu České republiky.

Všechny uvedené projekty mohou pracovat i s jedinci, kteří patří do skupiny dlouhodobě nezaměstnaných. Velký předpoklad je, že s touto skupinou bude pracovat hlavně poslední projekt, který pracuje s lidmi po ukončení výkonu trestu odnětí svobody, se základním vzděláním, vyučením atd. V následující části se budu zabývat lidmi, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní a budu zkoumat teorie s tím související.

7 Kvalitativní výzkum

Zvolila jsem si metodu formou kvalitativního výzkumu. Jedná se o nenumерické šetření a interpretaci sociální reality. Hledá odpovědi na otázky zkoumáním ze spousta odlišných sociálních míst a jednotlivců, kteří tato místa obývají. Cílem je najít význam podkládaný sdělovaným informacím. (Majerová, Majer, 2003, str. 15)

K získání kvalitativních dat a systematicky naplánovanému výzkumu patří metoda Interview. K provedení výzkumu jsem zvolila Polostandardizované Interview. Účelem technik sběru dat je nalezení zcela jasných a zřejmých informací o tom, jak určité události nebo jevy jednotliví účastníci chápou, jak je vnímají a jaký jim přiřkládají význam. U této formy rozhovoru se jedná o interakci mezi tazatelem a respondentem, pro kterou má tazatel jen velmi obecný plán. Nemusí se zde používat pevné pořadí odpovědí dotazovaného. (Majerová, Majer, 2003, str. 68-69)

Podkladem pro vedení interview je připravený scénář. Jedná se o soupis základních otázek a dalších otázek na ně navazujících a sond. Do scénáře patří ještě identifikační otázky zkoumající demografické údaje jedinců (např. věk, vzdělání, pohlaví, rodinný stav apod.). Základní otázky jsou klíčové a týkají se ústředního zaměření studie. Jsou kladeny všem respondentům. Doplňující otázky jsou vázány na některou ze základních otázek, kterou

rozvíjejí a doplňují. Mohou sloužit i ke kontrole a spolehlivosti. Sondy slouží k dalšímu upřesnění nebo pokračování odpovědí respondenta. (Majerová, Majer, str. 2003, str. 72 - 73)

7.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Výzkumník musí mít jasnou představu o cíli výzkumu. Důležité je, aby měl představu, jaký typ informací potřebuje získat, aby bylo dosaženo cíle a účelu výzkumu. (Majerová, Majer, 2003, str. 70) Cílem výzkumné části je zmapovat skupinu dlouhodobě nezaměstnaných v Královéhradeckém kraji a zjistit důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti.

Na základě nastudované literatury byl stanoven tento výzkumný problém:

Jaké jsou důsledky pro člověka při dlouhodobé ztrátě zaměstnání?

Základní výzkumné otázky:

1. Jaké zažíváte pocity při ztrátě zaměstnání?
2. Jak vypadá struktura vašeho dne?
3. Má tato nezaměstnanost dopad na vztahy v rodině a ve vašem okolí?
4. Jak řešíte finanční situaci?
5. Jaké máte zkušenosti při splupráci s úřadem práce?
6. Zajímáte se o nové pracovní příležitosti na trhu práce?
7. Zúčastnil/a jste se nějaké rekvalifikace nebo projektu po dobu Vaší nezaměstnanosti?
8. Pracujete na zlepšení svých znalostí a dovedností?
9. V jakém oboru by jste chtěl/a pracovat?
10. Co by se u Vás změnilo kdyby jste získal/a novou pracovní příležitost?

7.2 Výzkumný soubor a sběr dat

Do výzkumného souboru jsem zahrnula osoby patřící do skupiny dlouhodobě nezaměstnaných v Královéhradeckém kraji. Z Českého statistického úřadu vyplývá, že se celorepublikově dlouhodobá nezaměstnanost snižuje. Královéhradecký kraj patří ke krajům, kde je nižší dlouhodobá nezaměstnanost. Stejně je důležité proti tomuto druhu nezaměstnanosti bojovat. Od roku 2015 do roku 2016 jsem pracovala na Úřadě práce v Hradci Králové a s touto skupinou lidí jsem přicházela hodně do kontaktu.

Do výzkumného souboru jsem zahrnula osoby z Královéhradeckého kraje, které jsou:

- nezaměstnané
- zaregistrované v evidenci úřadu práce déle než 12 měsíců

Obrátila jsem se na Úřad práce v Hradci Králové konkrétně na zaměstnance pracujícími s lidmi, kteří jsou zaregistrováni v evidenci uchazečů o zaměstnání. Tímto bych chtěla poděkovat za ochotu a spolupráci při realizaci těchto rozhovorů. Pracovníci mi poskytli informace, kdy mají dotyčné osoby splňující požadavky výzkumu, přijít na schůzku. Oslovila jsem 7 respondentů a všichni se mnou rozhovor udělali.

Sběr dat byl proveden formou polostandardizovaného interview. Výzkum byl proveden ve dnech: 20.2.2017, 22.2.2017, 27.2.2017. Před uskutečněním rozhovoru byli jednotliví respondenti seznámeni s obsahem diplomové práce. Rozhovory byly nahrávány se souhlasem respondenta na diktafon. Trvali zhruba 40 – 50 minut.

7.3 Popis jednotlivých respondentů

Výzkumu se zúčastnilo celkem 7 respondentů. Jednalo se o 3 muže a 4 ženy ve věkovém rozmezí od 21 let do 55 let. Přáli si, abych nikde neuváděla jejich jména. Ujistila jsem je o anonymitě. Rozhovory začínali tím, že se o sobě měli říct klienti základní údaje a charakterizovat se. Na úvod jsem zahájila rozhovor otázkou: „**Můžete mi prosím o sobě něco říct?**“

7.3.1 Respondent č. 1

Svobodný muž, 35 let, vyučen jako zedník. Práce se ho bavila. Nikdy nepřemýšlel o tom, že by dělal něco jiného. Před dvěma lety se mu stala nehoda. Šel po přechodu a nevyšiml si jedoucího auta, které nestačilo zabrzdit. Muž přežil, ale lékaři tvrdí, že bude mít natrvalo poškozenou páteř a zrak. Naštěstí nezůstal ochrnutý a mohl chodit. Muž před nehodou bydlel sám, poté se musel odstěhovat k otci. Prodělal náročnou operaci se zády. Všechno dobře dopadlo, ale lékaři mu sdělili, že by neměl pokračovat dále v oboru, v kterém byl vyučený. Mohl by se jeho zdravotní stav zhoršit. Měl by vykonávat práci, jež nebude tak fyzicky náročná. Neměl úrazové pojištění. Je vedený v evidenci uchazečů o zaměstnání víc jak 2 roky. Pobírá dávky hmotné nouze. Absolvoval počítačový kurz, finanční gramotnosti. Tyto kurzy byly financovány úřadem práce. Chtěl by se také osamostatnit od otce a bydlet sám. Doma se učí cizí jazyky. Do budoucna chce absolvovat další kurzy a rekvalifikace. Doufá, že mu to pomůže k nalezení nového pracovního místa.

Muž si snaží najít práci. Nepodléhá apatii a bezmocnosti, i přesto že to neměl zrovna lehké. Velkou oporu mu poskytl otec, kterého už nechce zatěžovat.

7.3.2 Respondent č. 2

Rozvedená žena, 38 let, vyučená v oboru švadlena. Bydlí v garsonce. Je rozvedená a má 2 děti. Před dvěma lety od ní odešel manžel. Dceři je 5 let a chodí do školky. Synovi je 11 let a má problémy se sluchem. Chodí do školy pro neslyšící. Žena se musí synovi hodně věnovat. Zaměstnavatelé pro to nemají pochopení. Hledá práci na částečný úvazek. Zatím má nějaké brigády, ale není to nic stálého. O děti se postarat nikdo jiný nemůže. Se synem chodí do různých poraden, kupuje mu speciální pomůcky pro sluch, které nejsou zrovna levné. Děti se s otcem nestýkají, ale výživné na ně platí. Žena je v evidenci uchazečů o zaměstnání vedena rok a půl. Pobírá sociální dávky.

Žena má na prvním místě děti, což je pochopitelné. Snaží se najít práci, ale moc příležitostí na částečný úvazek není. Zatím jí finančně vypomáhá bývalý manžel. Přispívá jim více, než je stanovená částka výživného na děti. Občas si přivydělává jako uklízečka, ale nechtějí ji vzít na částečný úvazek.

7.3.3 Respondent č. 3

Muž, 45 let, bydlí na ubytovně. Má vysokoškolský titul, pracoval na vedoucí pozici ve firmě, která se zabývá logistikou. Vydělával hodně peněz, byl ženatý a měl dvě děti. Ve firmě propustili kolegu, který s ním spolupracoval. Pro nárůst práce musel trávit více času v práci. Práci nestíhal tak jako dřív a byl z toho ve stresu. Začal mít problémy s alkoholem. Po čase na alkoholu začal být závislý. V práci ho vyhodili, žena se s ním rozvedla a teď žije sám. Byl v léčebně a léčbu dokončil. S alkoholem však stále bojuje. Práci najít nemůže. S dětmi by se vidat chtěl, ale bylo mu to soudně zakázáno. Je vedený v evidenci uchazečů o zaměstnání 3 roky. Pobírá sociální dávky.

Pán na mě působil nešťastně, až rezignovaně. Bere jako celkové selhání, že začal pít a přišel o práci. Musel by udělat radikální změnu, aby se vše obrátilo k lepšímu.

7.3.4 Respondent č. 4

Žena, 55 let, vyučena v oboru prodavačka. Je rozvedená. V evidenci uchazečů o zaměstnání je už 3 roky. Bydlí na ubytovně se svou šestnáctiletou dcerou. Dcera má základní školu. Na střední školu nenastoupila. Z lékařského hlediska trpí školní fobií. Dcera má strach z lidí, stydí se, nemůže se projevovat na veřejnosti. Žena má pouze brigádu. Nemůže najít práci ze zdravotních důvodů. Lékaři ji našli roztroušenou sklerózu, dále má zvýšený tlak, bolí ji záda a natékají nohy.

Tvrdí, že práci prodavačky za těchto zdravotních potíží nezvládá. V jiném oboru nemůže práci najít. Bývalý manžel neplatí výživné. Žena pobírá sociální dávky.

Žena na mě působila dojemem, že se snaží najít práci, ale ze zdravotních důvodů nemůže nic sehnat.

7.3.5 Respondent č. 5

Žena, 21 let, vyučená v oboru kadeřnice. Po škole chodila na různé brigády, ale jako kadeřnice se nemohla uchytit na trhu práce. Bez praxe jí nikde nechtěli vzít. Mladá žena tvrdí, že je těžké se prosadit na trhu práce jako dobrá kadeřnice. Trh je přesycen těmito službami. Bydlí u rodičů, v malém bytě. Nemá pro sebe žádné soukromí. Chtěla by se osamostatnit, ale nemá na to finanční prostředky. Je vedena v evidenci přes 12 měsíců.

Mladá žena na mě působila nejistým dojemem. Rodiče má ráda, ale chce se osamostatnit, bohužel zatím si to po finanční stránce nemůže dovolit.

7.3.6 Respondent č. 6

Muž, 50 let, romský původ, základní vzdělání. Střídá bydlení. V zimě spí po ubytovnách a v azylovém domě a v létě na ulici. Je rozvedený a má šest dětí. Manželku a děti bil. Je to alkoholik. Absolvoval už několikrát pobyt v léčebně, ale ani jednou léčení nedokončil. Je evidovaný v evidenci uchazečů o zaměstnání přes 20 let. Po tu dobu neměl žádnou brigádu ani práci. Na děti výživné neplatí. Muž na mě působil rezignovaně. Byl z něho cítit alkohol a nepřišlo mi, že by chtěl něco změnit.

7.3.7 Respondent č. 7

Žena, 40 let, základní vzdělání. Žije na ubytovně s přítelem, který je také v evidenci uchazečů o zaměstnání. Žena trpí schizofrenií. Vystřídala už hodně ubytoven. Vždy, když ji něco naštvě, začne dělat nepořádek a vyvolává konfliktní situace. Z tohoto důvodu ji na většině ubytovnách už nechtějí. Se svojí nemocí se neléčí. Je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání již 15 let. Za tu dobu nepracovala. Je rozvedená, má dvě děti. O děti se stará otec. S dětmi se vůbec nevidá a ani o to nemá zájem. Někdy spí i na ulici. Už mají s přítelem vyhraněné své oblíbené místo v parku na lavičce, kde se scházejí podobní lidé.

Žena na mě působila, že byla chvílemi mimo realitu. Nevěděla, co bude dál. Nadávala na život a na to, jak skončila.

7.4 Prezentace výsledku výzkumu a souhrnné zhodnocení

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké jsou důsledky pro člověka při dlouhodobé ztrátě zaměstnání. Otázkami jsem chtěla docílit toho, jak se jednotliví respondenti cítí. Jaké jsou dopady toho, že jsou dlouhodobě nezaměstnaní. Shrnula jsem jednotlivé odpovědi respondentů a jako dokumentaci jsem uvedla krátké doslovné úryvky z přepisu rozhovorů.

Zhodnocení respondenta č. 1

Muž si prošel těžkou životní zkouškou. Na otázku, jaké zažíváte pocity při ztrátě zaměstnání, respondent odpověděl: *„Nejdříve jsem se cítil zlomený a bez smyslu života, ale potom jsem si řekl, že bych na tom mohl být ještě hůř. Nyní jsem odhodlaný bojovat o to, abych získal novou pracovní příležitost.“* Tím, že se mu stala nehoda, tak si uvědomil spoustu důležitých věcí. Otec mu je velkou oporou. Kamarádi a přítelkyně se k němu otočili zády. Dostává dávky z úřadu práce a ještě mu finančně pomáhá otec. Náplň jeho dnů je poměrně stejná. Respondent má psa, chodí s ním na procházky. Pomáhá otci na zahradě a s úklidem domu. Zjišťuje nové pracovní příležitosti na internetu, učí se anglicky. Na otázku, jaké má zkušenosti s úřadem práce, odpověděl: *„S Úřadem práce v Hradci Králové mám zatím pozitivní zkušenosti. Na oddělení zaměstnanosti mi pracovnice doporučuje možnost rekvalifikace. Na hmotné nouzi mi je někdy nepříjemné čekat s romskými občany na chodbě, jsou hluční. Jsem vděčný, že byl zaveden nový systém a jsem objednan vždy na určitou hodinu a nemusím na chodbě dlouho čekat.“* Pro muže je nejtěžší přijmout skutečnost, že už nebude moci dělat práci, která ho bavila.

Zhodnocení respondenta č. 2

Pro ženu je zdraví jejích dětí na prvním místě. Péče o syna ji zabírá hodně času. Lékaři tvrdí, že jednoho dne může její syn úplně ohluchnout. Na otázku jaké zažívá pocity při ztrátě zaměstnání, odpověděla: *„Stydím se za to, že práci nemůžu najít. Je to pro mě stresující, hlavně kvůli dětem“.* Její strukturu dne tvoří péče o děti. Každý den odváží dceru do školky a syna do školy. Dopoledne vaří a uklízí. Kvůli synovi se učí znakovou řeč. O práci se dozvídá z internetových nabídek. Oporu má v rodičích, oba jsou v důchodu. Na otázku, jak řeší, finanční situaci odpověděla: *„Pobírám sociální dávky a hodně mi po této stránce pomáhá bývalý manžel. Dvakrát týdně chodím uklízet do jedné firmy.“* Zkušenosti s úřadem práce má převážně dobré. Poskytl mi finance na nákup speciální pomůcky na sluch pro syna. Hlavní dopad nezaměstnanosti vidí v oblasti finanční.

Zhodnocení respondenta č. 3

Muž na mě působil rezignovaně až apaticky. Vystudoval vysokou školu a nikde ho nechtějí zaměstnat, protože má problémy s alkoholem. Momentálně bydlí na ubytovně. Na otázku, jaké zažívá pocity při ztrátě zaměstnání, respondent odpověděl: „*Popravdě se cítím nepotřebný. Mám vysokou školu a nemůžu najít práci.*“ Bojí se něco změnit, má strach, že to nedokáže. Ztrátu zaměstnání spojenou se závislostí na alkoholu bere jako celkové selhání. Na otázku, jak vypadá struktura jeho dne, odpověděl: „*Dopoledne si jdu dát do azylového domu polévku a pak se toulám po ulicích.*“ S rodinou se vůbec nestýká. Chybí mu děti. Chtěl by je vidět, ale bohužel to nejde. Nedokázal se postarat o rodinu a mrzí ho to. Pobírá sociální dávky. Respondent reagoval na zkušenosti s úřadem práce takto: „*Práci mi tam nenajdou. Musím si ji najít sám, ale s mojí minulostí mě už nikde nechtějí zaměstnat.*“

Zhodnocení respondenta č. 4

Tato žena brala rozhovor trochu jako terapii. Byla ráda, že ji někdo vyslechne. Interview s ní trvalo nejdéle. Stěžovala si na to, že nemůže najít práci. Na otázku, jaké zažívá pocity při ztrátě zaměstnání, odpověděla: „*Je to velice nepříjemné. Zhoršil se mi především zdravotní stav.*“ Lékaři ji nedávno diagnostikovali roztroušenou sklerózu. Zažívá pocity deprese a úzkosti. Nedávno ji zemřela maminka. Je nešťastná i z dcery, protože nechce pokračovat dál ve studiu. Oporou jsou jí hlavně přátelé a starší dcera, která s ní už nebydlí. S bývalým manželem se jen hádají. Každý den zjišťuje nové nabídky práce. Na otázku, jaké má zkušenosti s úřadem práce odpověděla: „*Stydím se za to, že tam musím chodit.*“

Zhodnocení respondenta č. 5.

Mladá žena měla trochu jiné představy po dostudování školy. Chtěla si najít práci v oboru kadeřnice. Rodiče jí to rozmlouvají, ať si najde něco jiného. Zatím stříhá kamarádky a rodinu. Na otázku, jak vypadá struktura jejího dne, odpověděla: „*Každý den chodím jako dobrovolník do jedné neziskové organizace a dvakrát týdně chodím prodávat do takové malé parfumerie.*“ Nevzdává se a snaží se volný čas trávit aktivně. Nezaměstnanost ji omezuje podnikat různé věci, dále v sociálním kontaktu s lidmi a ve financích. Zatím je na rodičích finančně závislá. Je jim za všechno vděčná, ale už by se chtěla osamostatnit. Na otázku, jaké má zkušenosti s úřadem práce odpověděla: *Jednou za čas tam přijdu. Nahlásím jim, že není žádná změna a odcházím s datem na příští schůzku. Nemají tam pro mě žádné místo.*“

Zhodnocení respondenta č. 6

Muž na mě působil velmi negativně. Vyprávěl mi rodokmen celé rodiny. Jeho rodiče již nežijí. Jeho otec byl také alkoholik a všechny z rodiny bil. Muž převzal otcovo chování. Tvrdí, že zůstal sám a zbyl mu jen alkohol. Na otázku, jaké zažívá pocity při ztrátě zaměstnání, odpověděl: „*Nepracoval jsem 20 let. Nikde mě nechtějí zaměstnat, všichni se na mě domluvili.*“ Mrzí ho, že ublížil svým dětem a manželce, ale už to nejde vrátit a on už rozhodně nechce nic měnit. Má tři sestry a s nimi se také nevidá. Nemá žádnou motivaci. Jediný, kdo se k němu neobrátil zády je jeho neteř, která ho nutí, aby šel znovu do léčebny. Vyhovuje mu, že dostává sociální dávky. Dopad nezaměstnanosti byl v tom, že přestal věřit sám sobě. Řeší to alkoholem. Uzavřel se do ulity, cítí se ublíženě a reaguje apaticky až rezignovaně.

Zhodnocení respondenta č. 7

Žena působila částečně utlumeným dojmem. Po celou dobu rozhovoru nadávala na to, jak dopadla. Je těžce nemocná. Jestli se nepůjde léčit, tak to bude mít závažné důsledky. Má diagnostikovanou schizofrenii. Musela jsem jí některé otázky opakovat, aby na ně mohla odpovědět. Celý rozhovor byl poměrně zmatený a chaotický. Jedinou oporu vidí ve svém příteli, který je také v evidenci uchazečů o zaměstnání. Na otázku, jak řeší finanční situaci, odpověděla: „*Pobírám sociální dávky s přítelem. Ted' jsme dostali zase o trochu míň. Nemáme z čeho zaplatit bydlení a základní potraviny.*“ Respondentka má dvě dcery, s nimiž se nestýká. Nemá o ně zájem. Přišlo mi, že už nezaměstnanost vnímá jako normální styl života.

Po shrnutí jednotlivých odpovědí respondentů jsem došla k závěru, že dlouhodobá nezaměstnanost má převážně negativní dopady. Vybrala jsem si respondenty, kteří jsou v evidenci nezaměstnaných delší dobu. Respondenti č. 6, 7 jsou typickými představiteli dlouhodobé nezaměstnanosti. Všichni respondenti se shodovali v tom, že tato nezaměstnanost má dopad především na stránku finanční. Nemohou uskutečnit svoje přání a sny. Hraje zde roli určitá stigmatizace nezaměstnaných, omezení sociálních kontaktů, psychická nepohoda, deprese, nižší odolnost vůči stresu, snížená sebedůvěra a sebeúcta, konflikty v rodině, zdravotní problémy, zvýšené riziko sociálně patologických jevů. Z některých příběhů je patrné, že si jedinci přestali věřit a bojí se něco změnit. Raději se uzavřou do sebe. Nebo to řeší např. pitím alkoholu. Když chce člověk provést změnu, musí začít nejdříve sám u sebe. Nejpozitivněji na mě působil rozhovor s respondentem č. 1. I přesto, že se mu stala nehoda, bojuje dál, pracuje na sobě a nevzdává se. Naopak velmi negativně na mě působily rozhovory s respondenty č. 6, 7. Žena i muž byli velmi rezignovaní a nechtěli přijmout žádnou změnu.

Další otázky jsem zaměřila na aktivitu respondentů. Jaké jsou jejich plány. Jsou to otázky věnované do **budoucnosti**. Zajímalo mě, zda se respondenti snaží řešit svoji nezaměstnanost a co pro to dělají.

Zhodnocení respondenta č. 1

Muž se snaží najít práci. Jako zedník už pracovat nemůže. Na otázku, zda se zúčastnil rekvalifikace nebo projektu po dobu jeho nezaměstnanosti, odpověděl: *„Ano, zúčastnil jsem se počítačového kurzu a finanční gramotnosti.“* Snaží se na sobě pracovat. Pořídil si učebnici angličtiny pro samouky a denně hledá práci na internetových stránkách. Chtěl by pracovat v kanceláři. Další vizi vidí v průvodcovství. Vždy ho bavila historie. Na otázku, co by se u něj změnilo, kdyby získal novou pracovní příležitost, odpověděl: *„Změnila by se hlavně finanční oblast. Mohl bych otci splatit dluh a odstěhovat se. Život by měl smysluplnější význam. Byl bych víc v kontaktu s limi a žil jako normální plnohodnotný občan.“* Obnovil by pracovní návyky a získal by finanční jistotu.

Zhodnocení respondenta č. 2

Žena se snaží také najít práci. Ještě se žádné rekvalifikace nezúčastnila. Chodí do jedné firmy uklízet, pouze nárazově. Většinu volného času tráví s dětmi, hlavně se synem. Na otázku, jestli se zajímá o nové pracovní příležitosti na trhu práce, odpověděla: *„Samozřejmě, že zajímám. Z internetu, novin, z úřadu práce, přes známé. Nikde nenabízejí práci na částečný úvazek.“* Přemýšlí o tom, že by začala podnikat, ale je to finančně náročné. Další variantou je absolvování kurzu na sociálního pracovníka. Na otázku, co by se u ní změnilo, kdyby získala novou pracovní příležitost, odpověděla: *„Bylo by to náročné zkloubit péči o syna a práci, ale byla bych moc ráda, kdyby to vyšlo. Mohla bych toho dětem více koupit. Už bych tolik nepotřebovala pomoc bývalého manžela. Přestěhovali bychom se do většího bytu. Byla bych rozhodně klidnější.“*

Zhodnocení respondenta č. 3

Muž má vysokoškolský titul a přesto nemůže najít práci. Pracoval v logistické firmě. Práce ho bavila. Klidně by tam chtěl pracovat znovu. Na otázku, jestli se zajímá o nové pracovní příležitosti, odpověděl: *„Sleduju nástěnku na úřadě práce. Už jsem hodněkrát zareagoval na nabídku, ale když se dozvedí, že jsem byl v léčebně a mám problémy s alkoholem, tak mě nikde nechtějí.“* Z minulé práce ho kvůli tomu vyhodili. Žádné rekvalifikace nebo projektu se po dobu své nezaměstnanosti nezúčastnil. Na otázku, co by se u něj změnilo, kdyby získal práci, odpověděl: *„Dodalo by mi to odvalu ke změně. Už bych se necítil tak nepotřebný. Přestěhoval bych se z ubytovny do malého bytu. Snažil bych se vidět znovu své děti a celkově by mě to*

vyvedlo z mé apatie a rezignace na život.“ Kdyby sehnal práci, tak by získal motivaci znovu začít žít.

Zhodnocení respondenta č. 4

Žena na mě působila dojmem, že se snaží najít práci, ale ze zdravotních důvodů se jí to nedaří. Zajímá se o nabídky na trhu práce. Po dobu své nezaměstnanosti se nezúčastnila žádné rekvalifikace nebo projektu, ale zmínila se, že o této možnosti uvažuje. Na otázku v jakém oboru by chtěla pracovat, odpověděla: „*Chtěla bych pracovat jako prodavačka. Bohužel mám dost zdravotních problémů, nemůžu dlouho stát. Vyhovovala by mi práce na vrátnici nebo nějaké sedavé zaměstnání, jenže na to zase nemám kvalifikaci.*“ Na otázku, co by se u ní změnilo, kdyby získala novou pracovní příležitost, odpověděla: „*Byla bych šťastná. Mohly bychom se s dcerou odstěhovat z bytovny. Myslím, že kdybych se cítila psychicky více v pohodě, zmírnily by se mi i nějaké zdravotní problémy.*“ Žena byla na pohovoru na prodávku a nyní čeká, jak to dopadne.

Zhodnocení respondenta č. 5

Mladá žena se snaží najít práci jako kadeřnice. Práci v jiném oboru zatím nehledá. Zatím nabírá zkušenosti tím, že stříhá kamarádky a rodinu. Chodí dvakrát týdně pracovat do malé parfumerie a jako dobrovolnice do jedné neziskové organizace. Na otázku, co by se u ní změnilo, kdyby získala pracovní příležitost, odpověděla: „*Odstěhovala bych se od rodičů. Našla si byt. Rodiče mám moc ráda, ale je čas postavit se na vlastní nohy. Když do půl roku nenajdu práci jako kadeřnice, půjdu dělat něco jiného.*“

Zhodnocení respondenta č. 6

Muž působil apatickým dojmem. Má problémy s alkoholem. Už byl několikrát v léčebně a svoji léčbu nedokončil. O nabídky práce se nezajímá. Kdysi pracoval v pekárně, odkud ho vyhodili, protože přišel do práce opilý. Kdyby byla možnost, chtěl by v této oblasti pracovat znovu. Na otázku, co by se u něj změnilo, kdyby získal práci, odpověděl: „*Přestal bych pít, našel si bydlení. Nejspíš bych kontaktoval mé sestry a bývalou manželku. Chtěl bych vidět děti a něco hezkého jim dát. Teď je ze mě ale troska a stydím se za to.*“

Zhodnocení respondent č. 7

Tato žena odpovídala dost stručně a zmateně. Nikdy nepracovala na plný úvazek, měla vždy jen brigády. Tvrdila, že si nemůže najít práci, protože nemá ani na základní potraviny a tudíž nemá energii k tomu, aby mohla pracovat. Kdyby získala práci, tak největším přínosem by pro

ni bylo víc peněz. Po dobu své nezaměstnanosti se žádné rekvalifikace ani kurzu nezúčastnila. Nesleduje pracovní trh. Nesnaží si najít práci. V první řadě by se měla jít léčit a začít řešit svůj zdravotní stav.

Shrnutí odpovědí jednotlivých respondentů

Respondentům byly kladeny otázky, týkající se jejich budoucnosti. Co by se změnilo tím, že by získali práci a co všechno dělají proto, aby nebyli nezaměstnaní. Všichni respondenti se shodovali na tom, že práce by pro ně byla finanční jistotou. A od této oblasti se odvíjí vše ostatní např. větší pocit klidu, méně zdravotních problémů, snížení sociálně patologických jevů spojenou i s chudobou a sociální exkluzí. Z jednotlivých příběhů vyplývá, že někteří si snaží najít práci. Aktivně si shánějí práci přes internet, známé, z novin. Snaží si zvýšit své uplatnění na trhu práce např. formou rekvalifikace, kurzů. Někteří z nich už rezignovali. Vzniká třída deklasovaných. To znamená lidí se zkušenostmi dlouhodobé nezaměstnanosti bez pracovních dovedností a kvalifikace, žijící mimo pracovní trh a se závislostí na systému podpor. Po opakovaných neúspěšných pokusech při hledání práce, vzniká u jedince pesimistický postoj s pocitem nepotřebnosti, marnosti a beznaděje. U lidí dlouhodobě nezaměstnaných je čím dál těžší, dostat se do normálního pracovního života a žít plnohodnotný život.

Výzkumem mělo být zjištěno, jaké jsou důsledky pro člověka při dlouhodobé ztrátě zaměstnání. Tato nezaměstnanost má celkově negativní dopad na život jedince. Ovlivňuje společenský status, duševní pohodu, zdraví jedince, odolnost vůči stresu, finanční stránku, vztahy v rodině, omezení sociálního kontaktu, snižuje sebeúctu a sebedůvěru. Nejsou naplněné základní lidské potřeby a pro lidi se stává život přežíváním.

8 Závěr

Cílem diplomové práce je zachycení situace na trhu práce v Královéhradeckém kraji u rizikových skupin především, dlouhodobě nezaměstnaných. Klade důraz na hlavní příčiny problémů této nezaměstnanosti a na jejich základě doporučuje opatření vedoucí k zlepšení situace.

Status nezaměstnaného se stal ve společnosti pojmem nepříznivě ovlivňující kulturu společnosti. U dlouhodobé nezaměstnanosti se může vyskytnout sociálně patologické chování. Ztráta zaměstnání a období bez práce je pro člověka velmi těžké. Je to psychická zátěž a záleží na odolnosti člověka. Ovlivňuje všechny zásadní aspekty našeho života. Nezaměstnanost má dopad na oblast sociální, zdravotní psychickou i ekonomickou. Lidé zvládají ztrátu zaměstnání lépe, když se mají o koho opřít. Oporou v takovéto situaci by měla být rodina, příbuzní či přátelé. Mají možnost otevřeně si o své situaci s někým promluvit. Jedná se o pomoc psychickou a emocionální.

Další opora může být zajištěna ze strany státu formou sociálního zabezpečení, aby nedošlo k sociálnímu vyloučení a chudobě. Z důvodu nastavení systému v ČR, mnoho lidí ztrácí motivaci k hledání zaměstnání a spoléhá na dávky ze státní sociální podpory a hmotné nouze. Od 1. 2. 2017 nabyla platnost novela zákona o pomoci v hmotné nouzi. V praxi bude uskutečnitelná od 1. 8. 2017. Smyslem této změny bude motivovat lidi pobírající hmotnou nouzi k aktivitě prostřednictvím možnosti zvýšit si dávku hmotné nouze, respektive zabránit svoji aktivitou, aby dávka nebyla snížena. Základní dávka klienta se odvíjí od životního minima. Pokud odpracuje větší počet hodin (30 měsíčně), bude docházet k navýšení dávky. Pokud neodpracuje základních 20 hodin, bude docházet ke snížení dávky na úroveň existenčního minima. Tato povinnost a hrozba ze snížení dávek hmotné nouze se netýká osob, které nejsou schopny si zvýšit příjem vlastním přičiněním, respektive mají tuto možnost značně ztíženou např. v invalidním důchodu v druhém stupni, samoživitelky s malými dětmi apod. Nejedná se o sankční nástroj, ale o motivaci k vyšší zaměstnanosti těchto lidí.

Důležitá je také vzdělanostní struktura obyvatelstva. Je zapotřebí klást větší důraz na kvalitní systém vzdělávání a na rekvalifikace. Dlouhodobě nezaměstnaní mají většinou základní vzdělání nebo jsou jen vyučeni. Vzdělání je dalším kritériem, jež by mohlo pomoci k vyšší zaměstnanosti. V dnešní době je určitě důležité vybírat si vzdělání, které se lépe uplatňuje v praxi. Tento problém řeší především absolventi. Bylo by dobré věnovat více péče i pozornosti dětem rodičů, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní a to zvláště při volbě jejich

budoucího povolání a hledání prvního zaměstnání. Domnívám se, že je třeba pravidelně sledovat strukturu dlouhodobě a opakovaně nezaměstnaných.

Je potřeba se zaměřit na příčiny nezaměstnanosti a snažit se jim předcházet např. zvyšováním vzdělanosti, kvalifikací občanů a zvýšením atraktivity kraje pro podnikání a zaměstnání. Dlouhodobě nezaměstnaní nebo starší lidé mohou využít možnost rekvalifikace. Tu bych označila za efektivní nástroj aktivní politiky zaměstnanosti. Jejich absolvování by mělo těmto lidem pomoci k nalezení nové práce. Bylo by smysluplné pravidelně vyhodnocovat efektivitu i opatření aktivní politiky zaměstnanosti.

Problém je u dlouhodobě nezaměstnaných s bydlištěm v odlehlých lokalitách, tam by mohli pomoci specializovaní pracovníci na úřadě práce, kteří by za těmito lidmi dojížděli a poskytovali jim poradenské a psychologické služby.

Kraj by měl více využívat finanční prostředky z Evropského sociálního fondu pro zvýšení zaměstnanosti. Tento fond vytváří programy právě pro osoby dlouhodobě nezaměstnané, starší osoby a mladistvé, kteří mají na trhu práce ztíženou situaci. Královéhradecký kraj nepatří ke krajům s vysokým počtem dlouhodobě nezaměstnaných. Mezi nejvíce postižené regiony nezaměstnanosti patří Moravskoslezský kraj.

Ve své práci charakterizují i nezaměstnanost a její dopady. Hodnotím možnosti nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti a kohezní politiku Evropské Unie, která se snaží také o snížení nezaměstnanosti.

V závěru své práce za pomoci metody polostandardizovaného interview se 7 respondenty byl proveden výzkum s hodnocením. Jednalo se o 3 muže a 4 ženy ve věkovém rozmezí od 21 – 55 let. Podařilo se mi udělat rozhovory s typově odlišnými lidmi. Přesto mají společné to, že jsou zaregistrováni v evidenci nezaměstnaných déle než 12 měsíců. I když většina dlouhodobě nezaměstnaných má základní vzdělání, výjimkou však nejsou ani lidé s vysokoškolským vzděláním, viz. respondent č. 3. Část dlouhodobě nezaměstnaných tvoří rozvedené ženy, starající se o zdravé děti, ale i o děti vyžadující nadstandartní péči. Potom je problém, aby tyto ženy našly uplatnění na trhu práce, viz. respondent č. 2. V tomto případě by měla být větší podpora ze strany státu, aby takové ženy nemusely řešit finanční nedostatky a mohly se lépe věnovat péči o své děti. V neposlední řadě se týká dlouhodobá nezaměstnanost i absolventů učilišť, středních a vysokých škol, viz. respondent č. 5. Stát by v tomto případě měl finančně motivovat zaměstnavatele k přijetí absolventů do pracovního poměru. Potom by nehrozilo, že získané znalosti ze studia zapomenou dříve, než je použijí v praxi. Do dlouhodobě nezaměstnaných patří i romské etnikum. Během své praxe jsem se setkala s tím, že většina

těchto lidí nejen, že práci nehledá, ale ani pracovat nechce, viz respondent č. 6,7. Na rozdíl od této skupiny se většina dlouhodobě nezaměstnaných snaží najít zaměstnání.

Z výzkumu vyplynulo, že respondenti mají podobné problémy zejména finanční, zdravotní, sociální a psychické. Popisují, jak citelně jsou zasaženi ztrátou práce. Každý k tomuto problému přistupuje dle svých možností.

U většiny respondentů se projevily zdravotní potíže, pocity neklidu, finanční nejistota. U některých zvýšený výskyt sociálně patologického chování až apatie. U každého z nich se ve větší nebo menší míře projevují obavy z budoucnosti. Dlouhodobě nezaměstnaný jedinec potřebuje individuální přístup a intenzivní jednání, pomoc při řešení finanční gramotnosti, aby se nedostal ještě do tíživější situace, která by ho přiblížila k chudobě. Je důležité těmto lidem pomáhat a řešit jejich problémové životní situace, za předpokladu vyvinutí snahy i z jejich strany.

9 Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace:

BLAŽEK, Jiří. *Základy ekonomie*. 2. opr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002 (vydavatel): 215 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2801-7.

BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: SLON, 2003, 140 s. Studijní texty. ISBN 80-86429-16-4.

BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Nezaměstnanost*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013, 187 s. Psyché. ISBN 978-80-247-4282-3.

DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivanka KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013, 200 s. ISBN 978-80-247-3880-2.

GOWLAND, David. *Makroekonomie: Understanding Macroeconomics*. Přeložil Miloslav ŠÁLEK. Praha: Victoria Publishing, 1995, 238 s. ISBN 80-85865-22-X.

HÁJEK, Ladislav. *Ekonomie a národní hospodářství*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2002, 180 s. ISBN 80-7041-389-1.

HELÍSEK, Mojmír. *Makroekonomie: základní kurs*. 2., přeprac. vyd. Slaný: Melandrium, 2002, 326 s. ISBN 80-86175-26-X.

JÍROVÁ, Hana. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999, 95 s. ISBN 80-7079-635-9.

KNOLL, Oto. *Druhy nezaměstnanosti a příčiny jejich vzniku*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1993, 17 s.

KOTÝNKOVÁ, Magdalena a Otakar NĚMEC. *Lidské zdroje na trhu práce: vývoj a tendence v souvislosti se vstupem České republiky do EU*. Praha: Professional, 2003, 199 s. ISBN 80-86419-48-7.

KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 6., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 566 s. ISBN 978-80-7478-921-2.

MAJEROVÁ, Věra a Emerich MAJER. *Kvalitativní výzkum v sociologii venkova a zemědělství*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta ve vydavatelství Credit, 2007, 156 s. ISBN 80-213-0507-X.

MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 2., dopl. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, 172 s. Studijní texty. ISBN 80-85850-60-5.

MARUŠKA, Zdeněk. *Nenechte si líbit nezaměstnanost!: hospodářská krize a nezaměstnanost jsou odstranitelné*. [Olomouc: Z. Maruška], 2012, 87 s. ISBN 978-80-260-2443-9.

PACOVSKÝ, Petr. *Člověk a čas: time management IV. generace*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 259 s. Cesty k osobní prosperitě. ISBN 80-247-1701-8.

SEDLÁČEK, Tomáš. *Ekonomie dobra a zla*, 2. vyd. V Praze: 65. pole, 2012, 367 s. ISBN 978-80-87506-10-3.

SIROVÁTKA, Tomáš a Ivo ŘEZNÍČEK. *Dlouhodobá nezaměstnanost a záchranná sociální síť: (srovnávací studie tří okresů)*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, 117 s. ISBN 80-210-1246-3.

TOMEŠ, Igor. *Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost*. 2., přeprac. vyd. Praha: Socioklub, 2001, 262 s. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-86484-00-9.

VÁCLAVÍKOVÁ, Anna, Helena KOLIBOVÁ a Alina KUBICOVÁ. *Problematika trhu práce a politiky zaměstnanosti: [studijní materiály pro kombinované studium Veřejná správa a regionální politika]*. Opava: Optys, 2009, 149 s. ISBN 978-80-85819-76-2.

VOLDŘICH, Vladimír. *Hledáte zaměstnání?: několik dobrých rad těm, kteří se ucházejí o zaměstnání*. Praha: Institut řízení, 1990, 9 s.

WINKLER, Jiří a Mirka WILDMANNOVÁ. *Evropské pracovní trhy a průmyslové vztahy*. Praha: Computer Press, 1999, 143 s. Evropská unie. ISBN 80-7226-195-9.

Elektronické zdroje:

Aktivní politika zaměstnanosti. MPSV [online]. 2012 [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/zakon_c._435-2004_sb.pdf

ČSÚ [online]. 2017 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

Databáze Eurostatu. ČSÚ [online]. 2012 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/databaze_eurostatu

Fondy EU. Ministerstvo pro místní rozvoj v ČR [online]. 2012 [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <https://www.strukturalni-fondy.cz>

Grafy, mapy, kartogramy. ČSÚ [online]. 2016 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xh/grafy_mapy_kartogramy

Charakteristika kraje. ČSÚ [online]. 2015 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xh/strucna_charakteristika_kraje

Metodické vysvětlivky. ČSÚ [online]. 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/20-vzdelavani>

Mezinárodní organizace ILO. *Svaz průmyslu a dopravy ČR* [online]. [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://www.spcr.cz/aktivity/evropske-a-mezinarodni-vztahy/sp-v-mezinarodnich-organizacich/ilo/7400-mezinarodni-organizace-prace-ilo>

MPSV [online]. 2017 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/>

MPSV. *Výdaje na státní politiku zaměstnanosti* [online]. 2017 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/vydaje>

Nabídka práce v Královéhradeckém kraji. *Práce* [online]. 2017 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.prace.cz/nabidky/hradec-kralove/>

Pomoc v hmotné nouzi. MPSV [online]. 2017 [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/>

Silnice a dálnice v ČR. *Ředitelství silnic a dálnic ČR* [online]. 2015 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <https://www.rsd.cz/wps/portal/>

Statistická ročenka Královéhradeckého kraje 2016. ČSÚ [online]. 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/4-obyvatelstvo>

Státní sociální podpora. MPSV [online]. 2017 [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/>

Veřejná databáze. ČSÚ [online]. 2016 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xh/databaze-registry>

Vzdělávání. ČSÚ [online]. 2016 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xh/vzdelavani>

Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS. ČSÚ [online]. 2017 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zam_vsps

Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. MPSV [online]. 2012 [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/zakon_c._435-2004_sb.pdf

Legislativní normy:

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

Zákon č. 117/ 1995 Sb., o státní sociální podpoře

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, v plném znění

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

10 Seznam grafů

Graf 1 Původní míra registrované nezaměstnanosti ve srovnání s novým ukazatelem

Graf 2 Výdaje na nástroje aktivní politiky zaměstnanosti v ČR v letech 2010 - 2016

Graf 3 Výdaje na politiku zaměstnanosti v ČR v letech 2010 - 2016

Graf 4 Vyplacené dávky státní sociální podpory v Královéhradeckém kraji

Graf 5 Počet obyvatel jednotlivých okresů královéhradeckého kraje k 30. 9. 2016

Graf 6 Vzdělanostní struktura uchazečů v evidenci ÚP v ČR a HKK k 31. 12. 2016

Graf 7 Věková struktura obyvatelstva Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2015.

Graf 8 Celkový počet ekomicko aktivních a neaktivních obyvatel v Královéhradeckém kraji od roku 2010 do roku 2016

Graf 9 Celkový počet zaměstnaných a nezaměstnaných obyvatel v Královéhradeckém kraji od roku 2010 do roku 2016

Graf 10 Míra nezaměstnanosti v ČR a Královéhradeckém kraji v letech 2010-2015

Graf 11 Podíl nezaměstnaných žen na počtu uchazečů o zaměstnání v HKK a v ČR

Graf 12 Podíl nezaměstnaných absolventů škol a mladistvých na počtu uchazečů o zaměstnání v ČR a HKK

Graf 13 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných na počtu uchazečů o zaměstnání v ČR a HKK

11 Seznam tabulek a kartogramu

Tabulka 1 Ekonomicky aktivní a neaktivní obyvatelstvo

Tabulka 2 Statistická data o zaměstnanosti a nezaměstnanosti

Tabulka 3 Výše přídatku podle věku dítěte

Tabulka 4 Částky životního minima a existenčního minimum

Kartogram 1 Administrativní členění Královéhradeckého kraje

12 Seznam zkratk

ÚP – Úřad práce

ČSÚ – Český statistický úřad

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

ESIF – Evropské strukturální a investiční fondy

OP – Operační program

APZ – Aktivní politika zaměstnanosti

PPZ – Pasivní politika zaměstnanosti

SÚPM – Společensky účelná pracovní místa

VPP – Veřejně prospěšné práce

HKK – Královéhradecký kraj